

Nieuwe ONDERWIJSMETHODEN

met literatuur als
fundament

Rian Visser

neemt afscheid als
Kinderboekenambassadeur

OP DE COVER Marieke van Ditshuizen

experimenteert met
gelliplate en verf

4
LITERATUUR ALS FUNDAMENT
Nieuwe onderwijsmethoden

8
6-12 jaar
RUIMTE VOOR ZACHTE STEMMEN
Interview Jowi Schmitz

6-12 jaar
DE KINDERBOEKEN-AMBASSADEUR LIET VAN ZICH LEZEN
Afscheid Rian Visser

14

7

0-6 jaar
Als het donker spreekt
Nachtverhalen

10

0-6 jaar
'Tijgerlezen neemt kinderen serieus'
Anke Kranendonk

12

0-6 jaar
Blikveld

16

6-12 jaar
Blikveld

18

12-15 jaar
Realistische YA-verhalen
Milouska Meulens en Buddy Tegenbosch

20

12-15 jaar
Blikveld

22

15+ jaar
De geschiedenis is een continu proces
Leo Prick over geschiedenis en literatuur

24

15+ jaar
Blikveld

26

Prikkels
Boekenweek

28

'Poëzie is de bron'
Interview Jurrian van Dongen

30

Wie leest heeft een goed verhaal
Karim Amghar

32

Atelierbezoek
Marieke van Ditshuizen

34

Uit het vak
Leesbevorderaars over de praktijk

35

Column
Marte Jongbloed

36

Agenda & mededeling
Stichting Lezen

DE RECHTEN VAN HET LEZENDE KIND

Dank aan de Kinderboekenambassadeur, dank Rian,

Met het afscheid van Rian Visser als kinderboekenambassadeur sluiten we een periode af die gekenmerkt werd door een zeldzame combinatie van bevoegdheid en daadkracht. Rian heeft laten zien dat het werk van een ambassadeur veel meer is dan een symbolische rol. Het ambt van Kinderboekenambassadeur vraagt om voortdurend aanwezig zijn, verbinden, inspireren en telkens opnieuw laten

zien waarom verhalen ertoe doen. En dat gaat gepaard met allerlei obstakels.

Mij is vooral opgevallen hoe onvermoeibaar Rian Visser is. Rian is overal. In scholen en bibliotheken. Op congressen en festivals. Op Insta en offline, in gesprek met leerkrachten, ouders en kinderen. Steeds met hetzelfde doel: het leesplezier en het belang van kinderboeken onder de aandacht brengen.

Misschien wel het meest waardevol is dat zij gedurende haar ambassadeurschap de rechten van het lezende kind expliciet heeft gemaakt. Niet als slogan, maar als een moreel kompas voor iedereen die met kinderen werkt. Het recht om in een boek te duiken. Het recht op stapels boeken, thuis, op school en op vakantie. Het recht om 's avonds stiekem verder te lezen. Het recht op volwassenen die zelf kinderboeken lezen en erover praten. Het recht op juffen, meesters en ouders die voorlezen. Het recht om eigen verhalen te maken. Het recht op een fijne, veilige leesplek.

Dat zijn geen voorrechten. Het zijn basisvoorwaarden voor opgroeien, ontdekken en worden wie je bent of kunt zijn.

Dank Rian voor je onvermoeibare inzet voor elk lezend kind.

Hartelijke groet,
Tamar van Gelder

Wie leest
heeft
een goed
verhaal

WELKOM

Door Tamar van Gelder

“**RIAN IS ONVERMOEIBAAR EN OVERAL**”

LEZEN

Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie, uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis na aanmelding via lezen.nl.

Redactieadres
Stichting Lezen,
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020-6230566
redactie@lezen.nl

Hoofredacteur
Tamar van Gelder

Eindredactie
Annemarie Terhell
Eva Gerrits

Redactie
Maarten Dessing
Martijn Nicolaas
Mirjam Noorduijn
Annemarie Terhell
Barbara Wormgoor

Medewerkers aan dit nummer
Yoko Heiligers
Marte Jongbloed
Elisabeth Tijssen

Ontwerp & art direction
Hocus
(studiohocus.nl)

Uitgever
Stichting Lezen

Druk
Zalsman BV

Coverbeeld
© Marieke van Ditshuizen

Abonnementen
Abonnementenbeheer
adreswijziging, abonneren
of opzeggen tijdschrift
Lezen? Vul het formulier
in op lezen.nl

Voor overige vragen
Abonneeservice
Tijdschrift Lezen
0172 476085 (tijdens
kantooruren) of info@spabonneeservice.nl

© maart 2026
Stichting Lezen

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698.

De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

Projecten met dit icoon zijn mogelijk gemaakt door Stichting Lezen.

Stichting Lezen is de drijvende kracht achter de leesbevordering in Nederland. Zij genereert kennis over lezen en verbindt partijen die er samen voor zorgen dat kinderen en jongeren goede en gretige lezers worden en blijven.

@stichtinglezen

lezen.nl

Lezen
STICHTING LEZEN

Literatuur als fundament

Volgens de nieuwe kerndoelen Nederlands moeten scholen vanaf komend schooljaar werken met rijke teksten in een betekenisvolle context. Drie uitgevers die in de ontwikkelingen voorop lopen vertellen hoe zij taal en literatuur integreren in nieuw lesmateriaal: Annemiek Neefjes (oprichter De Schoolschrijver) over *Taalklasse*, Annemarie Heuts (uitgeverij Blink) over *Blink Taal & Lezen* en Michelle van Dijk (van het Nederlands Onderwijsinstituut Neon) over hun nieuw te ontwikkelen lesmateriaal.

Tekst Annemarie Terhell
Illustraties Yoko Heiligers

Annemiek Neefjes is samen met Eric Razenberg oprichter en directeur van *Taalklasse*, een geïntegreerde taal- en leesmethode die voortkomt uit Stichting De Schoolschrijver. Jarenlang bedacht en begeleidde ze basisschoolprogramma's, waarin jeugdboeken-schrijvers en hun werk de spil vormen. 'Ieder kind taalvaardig van de basisschool, dat is de missie van De Schoolschrijver, maar ook mijn persoonlijke drijfveer,' vertelt ze. 'Door de ervaring

die we met De Schoolschrijver hebben opgedaan, kwam ik tot het inzicht: als je écht verschil wil maken in taal en lezen, dan moet je in het hart van het onderwijs terechtkomen: het curriculum, want daar wordt iedere dag mee gewerkt.'

De schrijver als gids

In 2021 ging Neefjes met haar team aan de slag om lesmateriaal rondom jeugdliteratuur te ontwikkelen. 'We zijn drie jaar bezig geweest met het maken van *Taalklasse*. We wilden zorgvuldig te werk gaan om echt tot iets goeds te komen. Wil je kinderen de taal op een duurzame manier leren, dan moet je taal, maar ook schrijven, luisteren en spreken geïntegreerd aanbieden in een kennisrijke context, zo blijkt uit onderzoek. Rijke teksten vormen daarom de basis van onze methode. In alles wat we doen, komen jeugdboeken terug – fictie en non-fictie – maar ook krantenartikelen. De schrijver is daarbij aanwezig als gids en inspirator voor kinderen.'

Video's

In *Taalklasse* zijn video's verwerkt van vijftig verschillende kinderboekenschrijvers. 'Dat zijn geen willekeurige introductiefilmpjes,' benadrukt Neefjes, 'ze hebben echt een inhoudelijke rol binnen de lessen. Neem bijvoorbeeld het thema "emoties", dat wordt geïntroduceerd door schrijvers Lotte Stegeman en Enne Koens. Zij komen gedurende het blok steeds terug en leggen uit hoe zij zelf emoties in hun werk gebruiken. Tijdens de lessen lees je hun boeken, maar ook andere teksten, zoals bijvoorbeeld het verhaal "De slang" van Toon Tellegen. Zodra je aan de gang gaat met de eigen schrijfo opdracht, komen de inzichten uit alles wat je hebt geleerd samen.'

750 boeken

Jeugdliteratuur is ruim vertegenwoordigd in deze Leerlijn Lezen & Schrijven: er zijn 750 boeken in opgenomen. Die lijst wordt steeds geüpdatet. *Taalklasse* verbindt technisch en begrijpend lezen aan schrijven, spreken, luisteren, woordenschat en taalbeschouwing – spelling en grammatica zitten daar overigens niet in. Neefjes: 'De boeken komen op allerlei manieren terug: tijdens voorlezen, zelf lezen, spreken en schrijven. We hebben gekozen voor vier inspirerende kennisthema's van steeds acht weken per jaar, zoals "conflicten", "dorpen en

steden" en "klimaat". Deze brede thema's sluiten aan bij de kerndoelen voor burgerschap en wereldoriëntatie.'

Variatie en speelsheid

Ruim een jaar is *Taalklasse* nu operationeel. De methode wordt goed ontvangen, zegt Neefjes. 'Kinderen vinden het heerlijk om met rijke teksten te werken, en ook de leerkrachten bloeien op. Ze worden weer aangesproken op hun professionaliteit. Door elke dag te werken met jeugdliteratuur, verrijken ze hun kennis en ontdekken ze de enorme kracht, variatie en speelsheid ervan. Als je eenmaal vaardiger wordt, biedt de methode de vrijheid om te variëren of eigen lessen toe te voegen.' Over de toekomst is Neefjes optimistisch: 'Mijn observatie is dat steeds meer scholen zich afvragen: wat is onze visie op taal- en leesonderwijs? Als je een stap durft terug te doen om te reflecteren op: wat zegt de wetenschap? Wat zijn die nieuwe kerndoelen? Hoe gaan wij dat in de vingers krijgen?, dan komen scholen vanzelf uit bij *Taalklasse*. De methode overlapt volledig met de kerndoelen, is evidence-informed en inspireert.'

Blink Wereld

Uitgeverij Blink pionierde al op het gebied van thematisch en geïntegreerd onderwijs, ruim voordat de nieuwe conceptkerndoelen klaar waren. Uitgever Annemarie Heuts vertelt hoe het bedrijf ontstond vanuit het geloof en de visie dat het onderwijs beter kon. 'Vijftien jaar geleden kreeg onze directeur-oprichter Jorien Castelein de kans om een aantal mediaconcepten, zoals *Bobo* en *Okki*, over te nemen vanuit Malmberg, waar zij toen werkzaam was. Dat moment greep ze aan om een eigen uitgeverij op te zetten en lesmethoden te gaan ontwikkelen.' Na jaren van voorbereiding

“ Leerkrachten worden weer aangesproken op hun professionaliteit

– Annemiek Neefjes, *Taalklasse*

kwam in 2017 *Blink Wereld* op de markt, een thematische methode voor wereldoriëntatie waarin een flinke dosis taal en lezen is verwerkt. 'Voor de ontwikkeling daarvan werkten we nauw samen met basisscholen, leraren, wetenschappers en experts.'

Cocreatie

Cocreatie wordt tegenwoordig vaak genoemd, maar geen enkele edutieve uitgever heeft daar een team voor in huis, zegt Heuts. 'Gedurende het hele jaar gaan we naar scholen toe: we observeren lessen en voeren kwalitatieve gesprekken. Dat geeft ons inzichten die helpen bij het ontwikkelen of verbeteren van een methode.' Het viel Castelein en haar team op hoe versnipperd het leesonderwijs was. Het antwoord daarop was *Blink Lezen*, dat in 2020 de eerste geïntegreerde aanpak voor technisch, vloeiend, begrijpend en verdiepend lezen rondom rijke thema's bood. '*Blink Lezen* is gebaseerd op wetenschappelijke inzichten,' vertelt Heuts. 'Experts, zoals Erna van Koeven en Anneke Smits van *Rijke Taal*, hebben in de ontwerpfase met ons meegeacht. Samen kwamen we tot een aantal uitgangspunten, zoals: een halfuur per dag lezen uit nieuwsgierigheid, actief en samen met teksten bezig zijn, een rijke leesomgeving, veel variatie en keuze van boeken en langer lezen binnen eenzelfde thema. Dat lijkt nu misschien gewoon, maar was toen allerm minst vanzelfsprekend.'

Blink Taal & Lezen

Sinds dit schooljaar is er ook *Blink Taal & Lezen*, ontstaan vanuit vraag. 'Scholen die al werkten met *Blink Lezen* wilden er liever niet nog een losse taalmethode naast,' verklaart Heuts. 'En wij zagen hoe spreken en schrijven, en ook

NIEUWE KERNDOELEN

Taal en literatuur
aan de basis

spelling en grammatica, logisch geïntegreerd konden worden.’ *Blink Taal & Lezen* bestaat uit vijf thema’s van elk zes weken, waar je van vakantie tot vakantie mee bezig bent. Denk daarbij aan onderwerpen als ‘stadsmakers’, ‘altijd onderweg’ en ‘aardse extremen’. De thema’s van *Blink Taal & Lezen* sluiten volledig aan bij die van *Blink Wereld*, legt Heuts uit. ‘Als een school met beide methoden werkt, verdiepen de leerlingen hun kennis. Door veelvuldig en lang met een thema bezig te zijn, ontstaat steeds meer gelaagdheid, waardoor elk kind, ongeacht de voorkennis over een onderwerp, netwerkverbindingen aanlegt in het hoofd. Daarom dragen rijke thema’s bij aan kansengelijkheid, zo blijkt uit onderzoek.’

Tijdsinvestering

Ook in *Blink Taal & Lezen* is jeugdliteratuur goed vertegenwoordigd: ‘Samen lezen en over boeken praten, is bewezen effectief,’ vervolgt Heuts. ‘Zo lezen alle kinderen tijdens elk blok hetzelfde Leesclubboek en wordt er klassikaal een titel voorgelezen, het Voorleesboek. Daarnaast bieden we een boekenlijst aan waaruit kinderen zelf een keuze kunnen maken, zodat ze aan hun smaakontwikkeling werken. Vier boeken per thema per leerling betekent een tijdsinvestering: scholen moeten genoeg tijd inruimen voor lezen, maar dat betaalt zich terug. Leerlingen raken gemotiveerder, ze worden taalvaardiger en gaan ook vaker zelf naar de bibliotheek, blijkt uit de evaluaties. Vrijwel alle leerkrachten geven aan dat ze meer thuis raken in jeugdliteratuur. Voor sommigen is het even wennen, zo’n nieuwe methode, maar na één blok zie je al dat ze zich vrijer voelen en dingen naar hun hand zetten.’

Neon-manifest

Dat de regie weer terug moet naar de leraar, daarvan is ook docent en methodemaker Michelle van Dijk van Neon, het Nederlands Onderwijsinstituut, overtuigd. De gangbare commerciële methoden zijn lang niet altijd wetenschappelijk onderbouwd, leerkrachten hebben onvoldoende invloed op de inhoud, en bovendien worden er te veel ‘wegwerpboeken’ geproduceerd: het was allemaal te lezen in het manifest waarmee Neon eind 2025 de onderwijswereld opschudde. Neon is een non-profitcoöperatie van schoolbesturen en leerkrachten, die zich onder leiding van Marten Blankesteijn gaat inspannen om duurzame en kwalitatief goede leermiddelen te produceren. Het doel is voor alle vakken in primair en voortgezet onderwijs lesmethodes te ontwikkelen, die scholen en leraren ook zelf op maat kunnen maken en daarna weer delen – deels gratis, deels tegen lidmaatschapskosten. ‘Voor een vast bedrag hebben scholen toegang tot al het materiaal. Waar we nu op mikken is twintig euro per leerling; dat is met het huidige aantal leden al haalbaar,’ legt Van Dijk uit.

Kwaliteitsvisie

In overleg met leraren, onderzoekers en lerarenopleiders bracht Michelle van Dijk het afgelopen jaar de kwaliteitsvisie en didactische principes van Neon in kaart. Daarnaast voerde ze sollicitatiegesprekken: in maart gaan er vijftig auteurs aan de slag, waarvan een groot deel ook zelf voor de klas staat. ‘Bij Neon zien wij de nieuwe kerndoelen en eindtermen niet als afvinklijstje, maar als ontwerpdracht. Taal vormt bij ons de basis van alle vakken. We maken gebruik van rijke en authentieke teksten, zowel zakelijke als literaire. Omdat we een heel curriculum vanaf nul gaan opbouwen, kun je de samenhang tussen de vakken stevig verankeren.’

De wereld in taal

Zo komt er bij Neon een leerlijn voor wereldoriëntatie, waarin taal is geïntegreerd. ‘Daarin ben je dus bezig met kennisopbouw, maar ook met leesvaardigheid, spreekvaardigheid, luisteren, woordenschat – echt alles. We gaan daarvoor samenwerken met een school die daarin al stappen heeft gezet, Het Mozaïek in Arnhem. Ook als je weinig ervaring hebt met deze geïntegreerde

Rijke thema’s dragen bij aan kansen- gelijkheid

– Annemarie Heuts, *Blink*

aanpak, kun je de lessen geven, ze zijn kant-en-klaar. De structuur ligt vast, het onderwijsleergesprek is volledig uitgewerkt, er staat een woordenlijst met vakbegrippen bij. Is het voor jou een nieuw onderwerp uit bijvoorbeeld de biologie, dan zijn er korte video’s en teksten waarmee je je als leerkracht vooraf kunt informeren, zodat je boven de stof staat en straks vragen van leerlingen kunt beantwoorden.’

Testjaar

Een methode kan wel *evidence informed* en op wetenschappelijke principes gegrond zijn, maar dat heeft pas zin als jij als leerkracht de relatie met de klas legt en de vertaalslag kan maken, vindt Van Dijk. ‘Daarom willen we leerkrachten prikkelen tot professionalisering en vakmanschap. We gaan ze goed ondersteunen met een docentenhandleiding, blogs, podcasts, nieuwsbrieven en inspiratie.’ Goed voorbeeld doet volgen: heb je een aantal Neonlessen gegeven, dan krijg je een nieuwe didactiek in de vingers en ontdek je: dit kan ik zelf ook, is het idee. Wie enthousiast wordt van dit vooruitzicht moet nog wel even wachten. Het komende schooljaar wordt een testjaar, waarin de oprichtingsleden van Neon de nieuwe lessen gaan uitproberen. Vanaf schooljaar 2027-2028 staat het complete eerste leerjaar klaar. ●

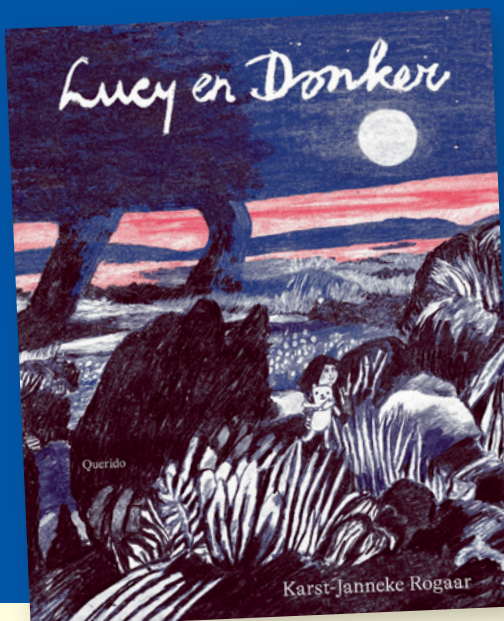
Kwaliteitskader Taal

Scholen die bezig zijn met het evalueren van hun taalonderwijs, kunnen daarbij een hulpmiddel gebruiken van de Kennisafel Effectief Leesonderwijs: het *Kwaliteitskader leermiddelen Taal* bestaat uit gesprekskaarten met vakinhoudelijke en didactische criteria. Leraren kunnen hiermee samen in gesprek over de kwaliteit van leermiddelen voor het leergebied Nederland, of het nu gaat om zelfontwikkeld materiaal of om methodes van educatieve uitgeverij. bit.ly/4aFme3w

ALS HET DONKER SPREEKT

LEZEN & VERDER LEZEN

Nacht verhalen

Lucy en Donker
Karst-Janke Rogaar
Querido, € 17,99

5+

Tekst Mirjam Noorduijn

De nacht is van Kat

Yoko Heiligers
Lannoo, € 19,99

6+

'Dag Kat, slaap zacht.' Dagkat?/ NACHTKAT! – vanuit het perspectief van 'Kat' vertelt Yoko Heiligers middels oogstrelende prenten, die opvallen door hun fraaie kleurverloop en speelse vlakverdeling, over het fascinerende verloop van de nacht. Van blauwe avondschemering tot roze ochtendgloren, je kijkt je ogen uit! Met vier slotpagina's nachtweertjes.

In Lucy en Donker verbeeldt illustrator Karst-Janke Rogaar een meisje dat haar angst voor de nacht overwint door het donker nieuwsgierig tegemoet te treden. De korrelige grijsgradaties in de houtskooltekeningen creëren een nachtwereld die uitnodigt verder te kijken dan het oog reikt.

Rogaars prentenboekverhaal begint al op de schutbladen, waar je Lucy een aangespoelde boei uit zee ziet trekken, terwijl een rozige lucht boven een geeloranje rotskust het einde van een stranddag aankondigt. Op de titelpagina knoopt ze haar vondst vervolgens aan een van de palen van haar ouders' strandhuis vast. Een nachtblauwe hemel die de laatste roodoranje zonneflarden wegduwt, levert een fraai decor op.

Daarna neemt Rogaar je in één keer mee naar Lucy's duistere, uit zwarte houtskoolvegen opgetrokken slaapkamer waar 'het holst van de nacht' zijn intrede heeft gedaan. Door de streep licht bij de deur kan je nog net ontwaren wat er staat. Maar dan 'tikt' de wind de deur dicht, waarna (het) Donker spreekt: 'Hè hè, eindelijk ruimte.'

De evocatieve kracht van de daaropvolgende spreads is enorm en maakt Lucy's angst zeer invoelbaar. Zoals de tekening waarop Rogaar Lucy in het duister laat oplichten, wanneer ze bang het licht aandoet en onder haar bed naar Donker zoekt. Of die waarop ze met haar knuffel Watje voor het raam naar buiten tuurt terwijl het maanlicht naar binnen valt, en voorzichtig probeert te wennen aan Donker als een tastbare vriend.

Vanaf het moment dat Lucy besluit om Donker naar buiten te volgen, komt de (aanvankelijk griezelige) nacht steeds meer tot leven. 'Alles is er gewoon,' merkt Lucy even verbaasd als gerustgesteld op, 'de struiken, de heuvels, mijn badpak...alles.' En tijdens haar tocht door het bos in vele schakeringen blauw ontdekt ze hoe kleurrijk het donker eigenlijk is. Reeën, everzwijnen, hazen, nachtvlinders: ze kijkt haar ogen uit.

Uiteindelijk begrijpt Lucy wat het geheim van de nacht is: 'Met jou erbij zie je niet waar het ene stopt en het andere begint,' zegt ze tegen Donker. 's Nachts ben je samen één.'

Lucy en Donker is onweerstaanbaar en betoverend, net zoals de nacht.

De kattengeest

Joost Oosterwijk
Querido, € 17,99

5+

In een stad waarin de regen gestaag neervalt in blauw en grijszwarte pasteltinten, ziet een meisje, tussen alle mensen en paraplu's, plots een reusachtige witte kat. Of is het een geest? Ze wil de kat naar huis brengen, maar waar is dat? Samen dwalen ze door donkere straten, tot de kat in een oplichtende boom verdwijnt en vervaagt. Magisch beeldverhaal.

Wij zijn de nacht

Matthijs Meeuwssen & Paco Vink (ill.)
Querido, € 18,99

8+

Dit non-fictieboek neemt je mee op een verrassende reis door het nachtelijke dierenrijk. Paco Vink laat 'de tofste dieren van het donker' helder en gedetailleerd schitteren tegen een zwarte achtergrond, variërend van het aardvarken tot het vingerdier. Matthijs Meeuwssen schreef er speelse teksten bij en toont: de nacht is rijk aan mooie verhalen.

Ik weet niet meer hoe ik slapen moet

Bruno Zocca
Vertaling Edward van de Vendel
TIPTOE Print, € 18,99

4+

Lucy kan niet slapen en doet haar bedtijdrutueel nog eens helemaal over. Helaas blijft ze klaarwakker. Gedreven door nieuwsgierigheid gaat ze naar buiten, de nacht in. Daar treft ze een kolossale beer die ook niet slapen kan. Gelukkig weet Lucy een oplossing! Fantasierol prentenboek in cartoonse stijl over het belang van het bedtijdverhaal.

Voor Jowi Schmitz is
Kip op je kop haar belangrijkste
boek tot nu toe. Het verhaal over
Romeo die afscheid moet nemen van
zijn doodzieke vader, ontstond toen Schmitz'
twee moeders en een vriendin stierven.
Schmitz won er de Nienke van Hichtum-prijs
mee: 'Het boek schreeuwt zacht en is op zijn
eigen manier urgent.'

Ruimte voor zachte stemmen

“Ik wil kinderen helpen te leren leven

Jowi Schmitz was blij verrast toen ze hoorde dat ze de Nienke van Hichtumprijs had gewonnen: ‘Afgelopen jaar heb ik gemerkt dat er op scholen best nog een taboe heerst op zo direct schrijven over sterven en de bijbehorende rouw,’ licht ze toe. ‘Leerkrachten zeiden dat ze *Kip op je kop* prachtig vonden en hadden moeten huilen, maar dat ze het te heftig vonden om het in de klas te leggen. Ik vind dat jammer.’

Wat wil je eigenlijk vertellen met dit boek?

‘Op het eerste gezicht lijkt het te gaan over de vraag hoe we de dood aankunnen, maar in feite draait het om de vraag hoe we het leven zo goed mogelijk kunnen leven. *Kip op je kop* geeft daarop een antwoord: door dapper te zijn, door naar buiten te treden en te delen, door anderen te vertrouwen... Zo krijg je de macht over je leven terug. Dat de jury dit heeft gezien is ontzettend fijn. Ik hoop dat de *Kip* nu alsnog zijn weg de klas in vindt.’

Kinderen die zoeken naar hoe ze macht over hun leven kunnen krijgen – is dat een belangrijk thema in je boeken?

‘Ik denk het. In ieders leven gebeuren dingen waaraan je niets kunt veranderen, waar je geen controle over hebt – dat mensen zijn zoals ze zijn, dat ouders sterven... Daar kun je je tegen verzetten, je kunt ervoor wegrennen. Maar je kunt het ook onder ogen zien. Als je dat doet ontstaan er nieuwe mogelijkheden. Angst zit op veel verschillende plekken bij kinderen, en trouwens ook bij volwassenen. En soms is de schrik of het verdriet zo groot dat het voelt alsof je alleen maar tegen muren aanloopt. Toch geloof ik dat er altijd weer ruimte zal ontstaan voor iets nieuws, ruimte voor zachtheid en hoop en plezier met andere mensen. Ik wil kinderen daaraan helpen herinneren, ik wil ze met mijn verhalen helpen te leren leven.’

Het is opmerkelijk dat Romeo die ruimte niet na, maar tijdens het ziekbed van zijn vader vindt.

‘Ja, dat was echt mijn inzet. Aanvankelijk is Romeo volledig gericht op de ziekte van zijn vader en het besef dat zijn dood onvermijdelijk is, wat hem een gevoel van machteloosheid geeft. Dat wordt doorbroken wanneer hij een kip op zijn balkon vindt die van zijn nieuwe buurmeisje Tobi is. Als zij bij hun kennismaking vertelt dat haar moeder dood is sinds haar tweede, durft Romeo zijn verdriet met de buitenwereld te delen: met Tobi kan hij praten. Zo vindt hij in zijn leven onverwachts weer de weg vooruit. Ik gunde dat Romeo ook. Want al valt de wereld uit elkaar, je kunt heus wel lachen, en plezier en plannen maken met je buurmeisje. Ik had Tobi als troost voor Romeo bedacht. Maar zij nam nog veel meer liefde met zich mee: haar oudere broer Sam, haar opa, haar vader met zijn retraitsentrum – en dus die kip uit de titel.’

Die kip is de motor van het verhaal. Waar kwam ze vandaan gefladderd?

‘Op de een of andere manier vliegen er altijd vogels mijn verhalen binnen. In mijn jeugdroman *Weg* zorgt een kauw voor troost. In mijn nieuwe boek zijn er zwaluwen. En in dit boek die kippen. Eerst was er trouwens ook nog een poes komen aanlopen, maar die verdween weer. Het leek me gewoon zo leuk als er op dat parkeerterreintje waaraan Romeo en Tobi wonen, wat kippen rondscharrelden. Het zijn aan-doenlijke wezens. Ze fladderen grappig. Ze kunnen zelfs vliegen, weet ik door mijn gesprekken met kippenexperts. En de sterkste zitten bovenin op stok en de zwakste onderin. Als ik dat dan hoor, denk ik, zo’n kip is veel leuker dan een cavia of poes.’

Romeo en Tobi zijn echte elfjarigen. Kan je je makkelijk verplaatsen in de gedachtespinsels van die leeftijdsgroep?

‘De stem van een tien-, elf-, twaalfjarig kind is denk ik een stem die dicht bij de mijne ligt. Al duurt het lang voordat ik zo’n stem goed heb: alles moet kloppen. De lezer moet bijvoorbeeld echt kunnen meevoelen met de ontwikkeling die Romeo doormaakt. Het moet voelen alsof je hem steeds beter leert kennen. Dat vertaalproces, het vinden van de juiste taal voor mijn personages, vind ik soms best ingewikkeld. Ik schrijf mijn boeken daarom in heel veel rondes. Het fijne van die prijs is dat ik het gevoel heb: maar dat mag. Je voelt dat je als schrijver gedragen wordt, en dat je weer verder kan en mag zoeken naar verhalen; vragen oprapen die niemand durft op te rapen en ruimte vinden voor zachte stemmen. Stemmen die zich onttrekken aan de dominantie van wat als maatschappelijk urgent wordt gezien, stemmen van gewone kinderen en mensen.’ ●

Jowi Schmitz (1972) schreef voor volwassenen voordat ze in 2011 bijna per ongeluk met *Ik heet Olivia* en *daar kan ik ook niks aan doen* (Vlag en Wimpel) haar eerste kinderboek publiceerde. Daarna volgden meerdere kinder- en jeugdboeken en titels voor de youngadultserie van Kluitman. Met *Weg* (2016) won ze de prijs voor Beste Boek voor Jongeren, met *Beste Broers* (2020) een Zilveren Griffel. *Kip op je kop* (2024) kwam volgens Schmitz vanuit haar tenen én haar hart: ‘De aanleiding [...] was de dood die me mepte met een vuist van leegte,’ zei ze in haar dankwoord bij de uitreiking van de Nienke van Hichtumprijs. ‘Een knal voor mijn kop met het grote niets. En in die ruimte, die leegte, ontstond het verhaal van een kip en een jongetje en heel veel lieve mensen.’

TIJGER- LEZEN

Avontuurlijk
leren lezen

“Tijger- lezen neemt kinderen serieus

Recent verscheen in de Tijgerlezen-reeks voor beginnende lezers *Ik ben Guus(je)* van Anke Kranendonk en illustrator Marijke Klompmaker. Het dubbelzinnige leesavontuur over een meisje dat even groot wil zijn als haar oudere broers en daarom 's nachts stiekem een ridderboek van hen leest, is een pleidooi voor avontuurlijk lezen zonder AVI-regels. Kranendonk: 'Zo wordt leren lezen een spannende ontdekkingsreis. Dat basisidee is wat de reeks zo goed maakt.'

Tekst Annemarie Terhell
Illustratie Marijke Klompmaker

Jij was dus net zo'n avontuurlijke lezer als Guus(je).

[lachend] 'Ik ben eigenlijk Guusje. Ik had ook twee oudere broers. En net zoals zij las ik als ik naar bed moest stiekem hun boeken – de avonturen van Arendsoog en Witte Veder bijvoorbeeld. Dan maakte ik het bedlampje los en dook daarmee onder de dekens. Vaak begreep ik maar de helft van wat ik las. Maar alleen al het lezen zelf voelde als een spannend avontuur. Verrukkelijk vond ik het.'

Laten kinderen zich niet frustreren wanneer ze een verhaal moeilijk vinden?

'Als ze het niet begrijpen, leggen ze het boek echt wel weg. Ik denk dat kinderen zich juist gefrustreerd voelen als je ze beperkt. Zo mocht mijn zoon in groep drie geen boeken lezen boven het AVI-niveau van de klas. Hij moest en zou de leeslijn volgen. [Kranendonk lacht] Het gevolg was dat hij via een vriendje boekjes over seksuele voorlichting uit de bieb mee de klas in nam, die hij dan onder de leeslijnboekjes legde. Wat ik maar zeggen wil: ik denk dat kinderen veel meer kunnen dan menigeen denkt, onderwijzers en ouders moeten daarop vertrouwen. Wanneer ik scholen bezoek, merk ik bovendien hoe makkelijk het is om kinderen enthousiast te maken voor een boek door eerst zelf een stukje voor te

'Ik vind het onzin.' Anke Kranendonk is volstrekt duidelijk over het AVI-systeem dat kinderboeken rangschikt naar leesniveau. 'Als schrijver vond ik het indertijd nog wel een uitdaging om met al die AVI-beperkingen een puzzel van taal te leggen en een zo'n leuk mogelijk verhaal te schrijven. Maar voor kinderen die met lezen beginnen is het een star en betuttelend systeem: het ontnemt ze rijpdrift. In de tijd dat ik leerde lezen waren er nog helemaal geen AVI-regels om je leesniveau te toetsen. Ik las gewoon wat ik wilde lezen en vond het helemaal niet erg als ik niet alles begreep: de woorden waarvan ik de betekenis niet kende, vulde ik gewoon met mijn fantasie in. Zo heb ik mezelf leren lezen.'

Tien jaar Tijgerlezen

Tien jaar geleden stelde Edward van der Vendel aan uitgeverij Querido voor om een serie boeken voor beginnende lezers te ontwikkelen: aantrekkelijke boeken, door de beste schrijvers en tekenaars gemaakt, in eenvoudige taal en met steeds in het achterhoofd de voor kinderen belangrijke leescriteria: is het grappig?

Is het spannend? Boeken om voor te lezen en kinderen zelf te laten lezen. Maar dan niet volgens het AVI-systeem; onderzoek wijst uit dat AVI niet gegarandeerd resultaten oplevert. Kinderen leren het gelukkigst lezen als ze echt gemotiveerd zijn en uit zichzelf een boek pakken. Het succes van schrijven en lezen zonder strikte

AVI-regels is ondertussen doorgedrongen tot andere uitgeverijen. Zo bedacht VOLT de serie BAM! ik lees, met informatieve boeken voor beginnende lezers. En Luitingh-Sijthoff is gestart met de Ezelsoortjes-serie, spannende en grappige avonturen voor lezers van vijf tot acht jaar gericht op leesplezier.

lezen. Zitten ze eenmaal in het verhaal en leven ze mee met de hoofdpersoon, dan nemen ze het vanzelf van je over. Zolang ze maar het gevoel hebben dat ze een echt boek in hun handen hebben.'

En de boeken in de Tijgerlezen-reeks voldoen aan die voorwaarde?

'Zeker. Dit is de eerste reeks voor beginnende lezers waarin schrijvers niet langer worden beperkt door allerlei strikte regels. Het enige wat de uitgever van ons schrijvers verwacht, is dat we fijne boeken maken waarin kinderen kunnen verdwijnen, zonder dat ze het gevoel hebben dat ze aan het leren lezen zijn. Dat lukt alleen als schrijver en lezer een beetje risico nemen. Natuurlijk let ik erop dat ik eenvoudige taal gebruik – en gelukkig gaat mij dat vrij gemakkelijk en goed af – maar ik wil kinderen wel uitdagen en laten reiken. Ja, de uitgever laat ons schrijvers helemaal vrij. En nee, ik ben niet teruggefloten vanwege de moeilijke woorden die Guusje in het ridderboek van haar broer leest. Binnen het verhaal over Guusje, die niets liever wil dan groot zijn en Guus genoemd wil worden, hebben ze een functie. Ook al hapert ze soms en begrijpt ze niet alles, toch leest ze door en dat typeert haar: juist doordat ze zich laat onderdompelen in de taal van het verhaal leert ze lezen. Daarbij wil ik opmerken dat alle boeken in de Tijgerlezen-reeks met zorg en aandacht worden gemaakt: de vormgeving is verzorgd, het papier is van goede kwaliteit en er is heel veel ruimte voor illustraties. Zo vullen de paginagrote tekeningen van Marijke Klompmaker in

Ik ben Guus(je) het verhaal echt aan. Daarnaast bieden ze een helpende hand: terwijl in de tekst Guusjes werkelijkheid en het ridderverhaal steeds meer in elkaar beginnen over te lopen, blijft Marijke juist duidelijk onderscheid maken.'

Er zijn ondertussen zo'n zestig Tijgerlezen-titels verschenen. Heb jij favorieten?

'Het eerste boek dat me direct te binnen schiet is dat van Joutje Akveld met illustraties van Kees de Boer, *Dit gebeurde allemaal echt* heet het. Hoe Joutje gebeurtenissen uit haar eigen leven een geestige en dubbelzinnige draai in dat verhaal heeft gegeven en speelt met de werkelijkheid, dat vond ik heel leuk. En *Fien wil een Flus* noem ik dan ook: de manier waarop Joke van Leeuwen spelend met letters en woorden betekenis kan geven aan een verhaal is briljant. Dit soort boeken laten zien dat Tijgerlezen kinderen serieus neemt. En daar word ik heel gelukkig van: kinderen vormen tenslotte de basis van onze maatschappij.'

Foto: Chris van Houts

Anke Kranendonk (1959) is acteur en schrijver van kinder- en jeugdboeken met een alledaagse thematiek. Sinds 1993 heeft ze zo'n negentig boeken geschreven. Samen met haar nichtje Lieke schreef ze *Alles is weg* (Slash-serie, 2008), een waargebeurd verhaal over de gevolgen van een dodelijk ongeluk. Kranendonk schreef ook *Lynn!*, *Lynn 2.0* en *Lynn 3.0*. Voor het slotdeel over het eigenzinnige tienermeisje Lynn ontving ze in 2017 een Vlag & Wimpel. Haar meest recente jeugdboek is *Brand* (2024) waarin een puber worstelt met een zwaar verlies uit het verleden. Behalve *Ik ben Guus(je)*, verschenen van Kranendonk in de Tijgerlezenreeks ook *Dief in de straat* (2021) en *Bok ontsnapt* (2022) met illustraties van Jan Jutte. Voor *Roos redt de brandweer* (2025), een stoer prentenboekverhaal op rijm met dynamische illustraties van Puck Koper, ontving Kranendonk de Leespluim.

Kinderen kunnen veel meer dan menigeen denkt

VERDWALEN IN HET SPROOKJES- BOS

In *Roodkapje, waar gaan we heen* kun je speuren op grote zoekplaten. Eva Stalinski vertelt over het ontstaan van haar bijzondere sprookjeszoekboek.

‘Voor mijn afstuderen in 2015 maakte ik al een sprookjesboek waarin alle sprookjes door elkaar heen liepen. Dat voerde ik uit op groot formaat met

zwarte en rode stift. Dat was heerlijk om te doen. Ik ben erop doorgegaan met een doosje vol kleine boekjes, waarin alle sprookjes anders aflopen dan je denkt. Ik wilde daar heel graag een 2.0-versie van maken, die echt in de boekhandel zou verschijnen. Dat is *Roodkapje, waar gaan we heen* geworden: een sprookjeszoekboek waarin allerlei sprookjes voorbijkomen en aan elkaar worden gebreid.’

Vertelstructuur

‘De verhaallijn is eenvoudig, maar daarbinnen gebeurt van alles. Roodkapje gaat ‘s ochtends van huis, komt ‘s

avonds weer thuis en heeft dan in het sprookjesbos van alles beleefd. Voorin staat een grote kaart, waar alle sprookjes op staan. Zo kun je Roodkapje volgen op haar reis. Ze komt langs het huis van de drie biggetjes, ziet de Bremer stadsmuzikanten op de markt. Er worden zeven sprookjes uitgelicht, maar wie goed zoekt vindt er op de achtergrond nog meer. Het leuke aan sprookjes is dat je vrij kunt strooien met wat je wel en niet vertelt, omdat de verhalen zo bekend zijn. Er zitten drie lagen vertelstructuur in mijn boek, ik ben benieuwd of ouders en kinderen dat leuk vinden!’

Roodkapje, waar gaan we heen
Eva Stalinski
Lannoo
€ 19,99 (4+)

Foto's: Annemarie Terhell

KLAS

In elke klas zitten slimmeriken, doeners, denkers, dromers, wiebelkonten, klets-kousen, stuiterballen en perfectionisten. Circustheatermaker Laura van Hal bracht al die types samen in **KLAS**, een voorstelling vol spectaculaire acrobatiek. De vier acrobaten proberen zich los te worstelen uit een streng schoolsysteem, waarin iedereen in de maat moet lopen en er weinig ruimte is voor hun specifieke talenten.

Achter al hun capriolen zit een pedagogische visie verstopt: wat zou het fijn zijn als al die kinderen zich op hun eigen tempo door hun schooltijd zouden kunnen bewegen. *KLAS* is een bewegingsvoorstelling zonder woorden en een poëtisch pleidooi voor ruimdenkend onderwijs.

De voorstelling is tot en met 27 mei te zien in verschillende theaters, vaak met een ouder-kind-acrobatiekworkshop na afloop. wirwarproducties.nl

Foto: Kamerich & Budwilowitz

Op reis naar het paradijs

De Deense illustrator Jakob Martin Strid tekende vijftien jaar lang aan **De fantastische bus**, een omvangrijk en zeer ambitieus postapocalyptisch prentenboek. Het verhaal gaat over een groep dieren, die in hun zelfgemaakte bus een reis maken van wel honderdduizend kilometer lang, nadat de atoombom het leven op aarde heeft veranderd. Ze fantaseren over het paradijs: het gelukkige land Balanka, waar ze de kleine husky Timo hopen te genezen. Strids verhaal bevat een flinke dosis maatschappijkritiek, maar kan op verschillende niveaus worden gelezen. De bus met zijn tien wielen, straalmotoren en vleugels is een ingenieus bouw-werk, waar kleuters zeker van zullen smullen.

De fantastische bus
Jakob Martin Strid
vertaling Lammie
Post-Oostenbrink
Blauw Gras, € 34,99
6+

VOORLEZEN IN EEN BRANDWEERAUTO

In een brandweerauto kruipen om mooie avonturen te beleven – dat kan in Den Haag. Omdat deze gemeente kampt met een groeiende groep laaggeletterden hebben partners uit onder meer het onderwijs, kinderopvang en de bibliotheek zich verenigd in Heel Den Haag Leest, met als doel het leesplezier in de regio te vergroten. Een van de projecten is de rondreizende brandweerauto, die is gemaakt door studenten van ROC Mondriaan – School voor Bouw en Infra. Zij hebben de auto zelf gelast en gespoten. De brandweerauto heeft voorin een cabine en zitjes achterin, waarop je kunt lezen of elkaar kunt voorlezen. Hij verhuist steeds van locatie, zodat veel kinderen er plezier van hebben, en was al te gast bij scholen, bibliotheken, kinderopvangcentra en het Juliana Kinderziekenhuis.

Illustratie: The Tjong-Khing

Schatkamer voor kleuters

Wie zoekt naar prentenboeken voor kleuters binnen een thema, kan zijn of haar hart ophalen aan de Vlaamse website alleswatikmooikanvinden.org. Daar zijn prentenboeken te vinden over tientallen thema's in allerlei categorieën – van voorleesboeken, tekstloze boeken, zoek- en kijkboeken tot prijswinnende titels. De themalijsten zijn gerangschikt in de categorieën cultuur, dagelijks leven, feest, gevoelens, natuur en reizen. Daarbinnen zijn allerlei onderwerpen te vinden, denk bijvoorbeeld aan het circus, walvissen of de ruimte. Eenvoudige verhalen voor jonge kleuters staan steeds boven aan de lijst. Naarmate je verder leest, worden de verhalen uitdagender en meer toegesneden op oudere kleuters. De website is een initiatief van Hilde Debacker, die zich aan de Karel de Grote Hogeschool in Antwerpen inzette voor kwalitatief onderwijs, en Leen Cockx, die er werkt als lector Nederlands en leertrajectbegeleider.

alleswatikmooikanvinden.org

WINNAARS van de LEESPLUIM

DECEMBER

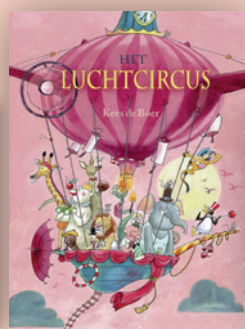
Voor ***Elk versje is een visje*** struinden Hans en Monique Hagen door een kwarteeuw jeugdpoëzie en vingen ze 111 'visjes'. Ze kozen gedichten over onderwerpen die dicht bij de beleving van jonge kinderen staan, en regen die als een slinger aaneen. Milja Praagman zorgde voor heldere, aansprekende illustraties. Een mooie bundel die je overal kunt gebruiken: thuis, op school en op de kinderopvang (Querido, 4+).

JANUARI

In ***Luchtcircus*** van Kees de Boer werken de dieren elke dag hard aan hun voorstelling. Hun circusdirecteur Kroet is een gierigaard en zorgt slecht voor ze. Daarom verzinnen de dieren een list: ze slaan aan het naaien en knutselen en bezorgen met hun verrassing de directeur de schrik van zijn leven. Een zwierig prentenboek, waarin veel te ontdekken valt (Ploegsma, 4+).

FEBRUARI

Evi uit ***Evi is een beetje verlegen*** van Natalia Shaloshvili heeft een speelafpraakje bij Ole, maar moet eerst even wennen. Een warm en vriendelijk prentenboek over verlegenheid, onzekerheid en de wens om contact te maken, aldus de jury. Shaloshvili groeide op op de Krim en woont tegenwoordig in Londen, waar ze hartverwarmende prentenboeken tekent (Gottmer, 3+).

KINDERBOEKEN AMBASSADEUR

Rian Visser

De Kinderboeken-ambassadeur liet van zich lezen

Twee jaar lang was **Rian Visser** Kinderboekenambassadeur. In die periode zette zij zich in voor het lezen en voor het versterken van bestaande initiatieven in het leesbevorderingsveld. Natuurlijk waren er ook nieuwe initiatieven om lezen zichtbaarder te maken – van een Nationale Buitenleesdag tot het boekenkoord.

Twee jaar zijn zo voorbij. Toch vindt Rian Visser niet dat haar tijd als Kinderboekenambassadeur is omgevlogen. Sinds de schrijfster van populaire boekenseries als *Blitz!*, *Zar* en *Robotoorlog* in april 2024 het stokje overnam van illustrator Martijn van der Linden, heeft ze veel gedaan. 'En dan is twee jaar best een lange periode,' zegt ze. 'Lang genoeg om het zelf weer over te dragen.' Niet dat haar eigen werk eronder leed. 'Ik ben het gewend om allerlei dingen

tegelijk te doen. Ik ben ook grafisch vormgever en uitgever, organiseer Raadgedicht, bezoek veel scholen en geef lezingen. Ik schrijf altijd maar één à twee uur per dag. Die tijd had ik nog steeds. Het scheelt wel dat ik sinds drie jaar geen Schoolschrijver meer ben. Een halfjaar rondlopen en lesgeven op een school, dát was intensief.' Daarom kon ze nu volop aan de slag: interviews maken voor de site van de Kinderboekenambassadeur, opinie-artikelen schrijven over het belang van lezen, de jury van de Nationale Voorleeswedstrijd voorzitten, in Bologna overleggen met ambassadeurs van andere landen, enzovoorts. 'Ik wilde de Kinderboekenambassadeur zichtbaarder maken. Als ik van collega's hoor dat ik overal aanwezig was, ben ik daarin denk ik geslaagd.'

Zichtbaarder maken

Anders dan haar voorgangers sinds 2013, toen Jacques Vriens de eerste Kinderboekenambassadeur werd, wilde Visser geen nieuwe initiatieven

ontplooiën. Ze wilde bestaande activiteiten versterken door het podium dat ze had gekregen, te benutten om die zichtbaarder te maken. Dáárom schreef ze in verhouding veel over initiatieven van andere organisaties.

'De media besteden maar weinig aandacht aan kinder- en jeugdliteratuur. *Het Jeugdjournaal* kwam, zoals ik al had verwacht, niet langs toen ik was benoemd. In de landelijke dagbladen zie je zelden een item als: hoe doe je dat eigenlijk, goed voorlezen? Er is wel aandacht voor prijzen als de Griffels, maar daar bereik je niet de ouders mee die uit zichzelf niet in kinderboeken geïnteresseerd zijn.' Op de site van de Kinderboekenambassadeur en de bijbehorende social-media-accounts besteedde ze daarom aandacht aan projecten die een brede doelgroep bereiken. 'Er gebeurt zoveel,' zegt ze, scrollend langs de onderwerpen die voorbij zijn gekomen. 'Stichting Een boek voor jou, die kinderen in azc's boeken geeft. Een bso die in de zomer met lezen aan de slag gaat. Of een Leesdriedaagse voor ouders op een school.'

Tekst
Maarten
Dessing
Foto's
Rian Visser

Tijdens haar ambtsperiode interviewde Rian Visser leesbevoorwaarden van verschillende organisaties. Daarna gingen ze op de foto met haar zelfgemaakte leesbubbel.

Oproep

Die instelling neemt niet weg dat Visser eigen speerpunten had. Onder het motto 'Laat van je lezen' wilde ze iedereen aansporen om de wereld te tonen dat je leest – al is het maar door onder je mails te schrijven in welk boek je bezig bent. Ten tweede hoopte ze dat ouders die weinig met lezen hebben, geholpen zullen worden door burens, familie en vrienden. Het was een oproep aan de hele maatschappij om het lezen te bevorderen.

'Het mooie is dat als je zulke dingen vertelt, andere mensen ook weer initiatieven ontplooiën. Meteen toen ik begon, werd ik geïnterviewd in De Grote Vriendelijke Podcast. Die wordt echt goed beluisterd door iedereen die van kinderboeken houdt. Al twee weken later werd ik benaderd door Roos Visser – geen familie – die het lezen met een Nationale Buitenleesdag zichtbaar wilde maken.'

Het gevolg: op de laatste zondag van juni, nog geen twee maanden na haar benoeming, vond de eerste editie plaats. 'Ik heb vorig jaar meegedaan door hier in Haarlem op een pleintje voor de bibliotheek met vijf andere kinderboekenschrijvers te gaan zitten lezen. Ik hoop dat deze Nationale Buitenleesdag een blijvende traditie wordt.'

Draag een boek

Visser is ook trots op het boekkoord dat ze heeft ontworpen: een soort XL-boekenlegger van onscheurbaar papier met aan de uiteinden twee gaten zodat je het aan een koord kunt bevestigen. Het is een soort alternatief voor het tele-

foonkoord, waarmee je een boek als een handtas bij je kunt dragen. 'Draag eens een boek', staat erop. 'Het idee heb ik niet zelf bedacht. In Nederland maakte Renée van Eijk ze al. Wel met een koord in plaats van papier. Maar zo'n platte boekenlegger is eigenlijk veiliger voor het boek. Ik zag dat in Amerika zo'n *book carrier* allang als gewoon product te koop is. Ik vond zelfs een website van een vrouw die een hele collectie heeft gemaakt, zodat je bij al je kleren een passend boekkoord hebt.'

Visser liet zelf boekkoorden maken en schonk er een aan iedere leerkracht, leesconsulent en bibliothecaris die ze tijdens haar ambtsperiode ontmoette. 'De Openbare Bibliotheek van Amsterdam heeft ze met behulp van mijn stansmodel ook laten drukken. Het zou leuk zijn als ze in boekwinkels te koop zouden zijn. Maar je kan het ook makkelijk zelf maken. Op de site van de Kinderboekenambassadeur staat een instructie.'

Mentaliteitsverandering

Ondanks alle inspanningen aarzelt Visser om haar Kinderboekenambassadeurschap een succes te noemen. Kijk naar de tijdbestedingen van ouders. Ze zitten nog altijd vaker op hun telefoon dan met hun kind achter een boek. 'Maar dat gevoel ligt misschien aan mij. Als Schoolschrijver vond ik mijn project na een halfjaar óók altijd mislukt. Later hoorde ik dan dat ik heus bij veel kinderen zaadjes had geplant.'

De mentaliteitsverandering waar ze op mikt, heeft nu eenmaal veel tijd nodig. 'Als ik dan een column van Eus [Özcan

Akyol, red.] in het AD lees, waarin hij de schuld van de slechte leesvaardigheid niet alleen bij school legt, maar ook wijst op de verantwoordelijkheid van ouders om voor te lezen en om zelf het goede voorbeeld te geven – ja, dan verandert er langzaam wel iets.' En misschien, redeneert ze verder, komt de twijfel ook 'omdat ik soms dacht dat ik méér had kunnen samenwerken. Ik heb dan wel steeds gezocht naar mogelijkheden om bij te dragen aan bestaande projecten, maar dat is niet altijd gelukt. Het zou fijn zijn als de Kinderboekenambassadeur beter is ingebed in alles wat er gebeurt op het gebied van leesbevordering.' Gelukkig zijn er wel stappen gezet. 'Ik heb bijvoorbeeld dankzij de mediacontacten van boekenvakinstellingen opinieartikelen geplaatst kunnen krijgen. En ik mocht tweemaal een voorwoord schrijven in de *Voorleesgids*. Ik hoop dat mijn opvolger zulke samenwerkingen verder kan uitbouwen. Zo vult elke Kinderboekenambassadeur de functie verder in.' ●

Rian Visser (1966) is na Jacques Vriens, Jan Paul Schutten, Hans & Monique Hagen, Manon Sikkelen en Martijn van der Linden de zesde Kinderboekenambassadeur. Tijdens Lezen Centraal op 8 april wordt haar opvolger bekendgemaakt. De functie van Kinderboekenambassadeur wordt mogelijk gemaakt door Stichting Lezen en het Nederlands Letterenfonds.

GRAPPEN
TEGEN DE
STILTE

Edward van de Vendel schreef het jeugdboek bij de Maand van de Filosofie. In *Ik ben grappig maar nu even niet* thematiseert Van de Vendel het zoeken naar identiteit en leven met cultuurverschillen.

Waarover gaat het boek?

‘Over twee gezinnen: een Nederlands en een Oekraïens, beide bestaande uit een moeder en een zoon. Mikolas, de Oekraïense jongen, is drie jaar ouder dan de Nederlandse Ebbe, maar er ontstaat meteen een band als het Oekraïense gezin bij hen intrekt. Dat begint met gamen, later kijken ze samen naar stand-upcomedians. Drie jaar later is de relatie ernstig verstoord geraakt. De moeders praten niet meer, ook Mikolas wordt steeds stiller. Ebbe krijgt een opdracht voor school: hij moet een werkstuk maken over de vraag “Wie ben ik?”. Vanaf dat moment besluit hij om een einde te maken aan de situatie in huis, door de grappen terug te laten keren en de stilte weg te jagen.’

Het thema van deze Maand van de Filosofie is ‘Ken onszelven’. Hoe komt dat terug in jouw verhaal?

‘Het is een verhaal over identiteit. Mikolas piekert of hij straks moet teruggaan naar Oekraïne om daar te gaan vechten. Hij weet niet of hij dat kan,

maar het is voor hem een belangrijke vraag. Sta je alleen op voor jezelf, of ga je strijden voor je volk? Ook het cultuurverschil tussen de twee gezinnen speelt een rol, bijvoorbeeld in de opvoeding en in het nakomen van afspraken.’

Hoe kwam je bij dit verhaal?

‘Ik zag een documentaire over in Nederland opgevangen Oekraïense vluchtelingen en de conflicten die er vaak zijn. Oekraïne was een thema waar ik al langer mee bezig was; het verhaal kwam als vanzelf. Net als bij *Misjka* heb ik er de tijd voor genomen, maar het vloog eruit. Ik was ongelooflijk gelukkig met deze opdracht. Na het winnen van de Theo Hijssenprijs heb ik even geen eigen prozaboek meer geschreven, tot dit op mijn pad kwam. Het heeft voor mij het schrijven weer ontketend.’

Ik ben grappig maar nu even niet

Edward van de Vendel & Martijn van der Linden (ill.)
Querido, € 12,50
11+

SCRIPTIE
PRIJS

Studenten Nederlands met een sterke scriptie op het gebied van leesbevordering worden uitgenodigd om hun werk in te zenden voor de Scriptieprijs Leesbevordering. De prijs is bedoeld voor masterstudenten aan een Nederlandse of Vlaamse universiteit of hogeschool die in 2024-2025 of 2025-2026 een scriptie hebben geschreven over leesbevordering; denk daarbij aan onderwerpen als leescultuur, lezen in de maatschappij of digitaal lezen. Winnende scripties van de voorgaande jaren gingen bijvoorbeeld over etnische diversiteit in het boekenaanbod van schoolbibliotheken, voor- en tegenargumenten van lezen in het digitale tijdperk en het leesgedrag van kinderen met een autismespectrumstoornis. De Scriptieprijs wordt georganiseerd door Stichting Lezen en Iedereen Leest, en bestaat sinds 2004. De schrijver van de winnende scriptie ontvangt duizend euro.

Inzenden kan tot 20 september 2026. Het inschrijfformulier is te vinden op bit.ly/4qGfcSd.

Duurzame boeken

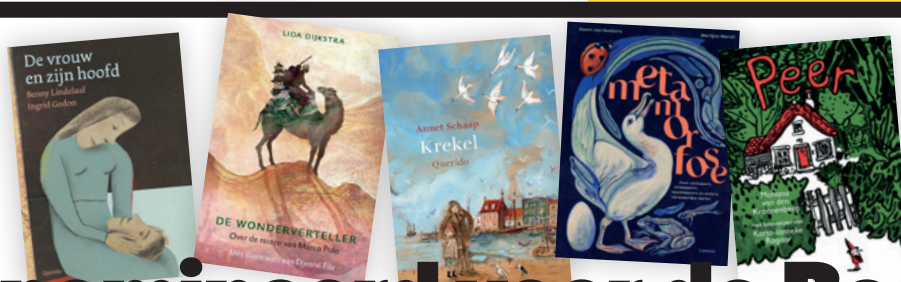
De SDG-Boekenclub promoot jeugdliteratuur die kinderen en jongeren laat kennismaken met de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG) van de Verenigde Naties. Deze doelen zijn opgesteld om armoede uit te bannen, de planeet te beschermen en welvaart voor iedereen te garanderen in het jaar 2030. In januari zijn er weer nieuwe titels toegevoegd aan de leeslijst, die nu ruim tweehonderd boeken bevat. Kinderen, ouders en leerkrachten kunnen de leeslijst raadplegen om duurzaamheidsprincipes als betaalbare duurzame energie, schoon drinkwater en sanitair, en duurzame steden te verkennen. De SDG-boekenclub is gehuisvest op skillsdojo.nl, een openbaar platform met op video gebaseerde lessen rondom technologie, digitale geletterdheid en eenentwintigste-eeuwse vaardigheden voor kinderen vanaf zes jaar. De website is onderdeel van NBD Biblion.

skillsdojo.nl/sdgboekenclub

STERBOEKEN ★

Sterboeken.nl is een nieuwe website waarop tot nog toe honderd titels uit de jeugdliteratuur zijn vertegenwoordigd. Deze 'boeken die ertoe doen' zijn gekozen door een grote groep experts met als criterium excellente kwaliteit. Daarmee vormt dit initiatief een handreiking naar leerkrachten in het basisonderwijs die op zoek zijn naar rijke teksten om te gebruiken in de klas. De boekenlijst bestaat onder meer uit oude klassiekers die hun waarde al decennialang hebben bewezen, zoals *Kikker en Pad*, *Max en de Maximons* en *Ronja de roversdochter*, maar ook moderne hoogvliegers zijn vertegenwoordigd, met titels als *Spinder*, *Alaska* en *De duik*. Naast een samenvatting, een analyse en een interpretatie van het boek, zijn er ook didactische vragen en inhoudelijke en taalgerichte opdrachten te vinden die aansluiten bij de nieuwe kerndoelen Nederlands. De lijst is tot stand gekomen met steun van OCW en advies van Stichting Lezen, en zal uiteindelijk vijfhonderd titels bevatten en als website worden ingebed in de Jeugdbibliotheek. Gebruikers kunnen gedurende dit schooljaar nog hun feedback indienen via de website.

sterboeken.nl

Genomineerd voor de Boon

Vijf jeugdboeken staan er op de shortlist van de Boon voor Jeugdliteratuur. De jury koos voor gelaagde verhalen, die fraai zijn geïllustreerd. **De vrouw en zijn hoofd** van Benny Lindelauf, met illustraties van Ingrid Godon (Querido), is een ontregelend prentenboek over een vrouw die na een bezoek aan de dokter thuiskomt met alleen het hoofd van haar man. **De wonderverteller** van Lida Dijkstra en Djenné Fila (ill.), het Gouden Griffelboek van 2025, gaat over de reis die de jonge Marco Polo maakt langs de zijderoute (Luitingh-Sijthoff). **Krekel** van Annet Schaap (Querido) is het jubelend onthaalde vervolg op *Lampje*; een sprookjesachtig verhaal over een meisje

dat op zoek gaat naar haar verdwenen broers. Ook het informatieve prentenboek **Metamorfose** van Geert-Jan Roebbers, met wonderschone linsneden van Merlijne Marell (Lannoo), staat op de shortlist. De laatste kanshebber is **Peer** van Mohana van den Kroonenberg en Karst-Janneke Rogaar (ill.) (Querido), een origineel zelfleesboek. De Boon geldt als een van de belangrijkste literatuurprijzen in het Nederlandse taalgebied. Naast een vakjury kunnen ook lezers hun favoriete boek bekronen. De prijsuitreiking vindt plaats op 24 maart 2026 in Mechelen.

deboon.be

YOUNG ADULTBOEKEN

De kracht van hun eigen verhaal

Jongeren verleiden met waargebeurde verhalen

Boeken die zijn gebaseerd op de levens van echte jongeren kunnen leeftijdgenoten aanzetten tot lezen.

Milouska Meulens vertelt over *Laatste woord*, een nieuw deel in de Slash-reeks dat zij schreef in samenwerking met Benito Walker.

Buddy Tegenbosch over zijn tweeluik *Enkele reis Mo | Enkele reis Termeh*.

Foto: D'Avelonne van Dijk

Foto: Ton Koene

Wie wel eens met jongeren over boeken praat, weet: bij het predikaat 'waargebeurd' heb je al snel hun aandacht. Om de echte wereld meer zichtbaar te maken in youngadultboeken, bedacht Edward van de Vendel in 2007 het concept van de Slash-reeks: een literair verhaal geschreven door een jeugdboekenauteur, waarbij een jongere als coauteur optreedt. Recent werd de reeks nieuw leven ingeblazen. Milouska Meulens schreef een van de nieuwe titels: *Laatste woord*. Haar oog viel op een Instagrampost van Benito Walker over een rechtszaak die hij had aangespannen tegen zijn pleegouders. 'Ik heb hem benaderd om te vragen of ik zijn verhaal mocht gebruiken als basis voor mijn boek. Dat mocht,' vertelt Meulens.

Eigen weg

Walker werd op tweejarige leeftijd uit huis geplaatst en kwam terecht in een pleeggezin waar hij werd verwaarloosd. Op zijn achttiende spande hij een tuchtaak aan tegen zijn ex-pleegmoe-

der en won. *Laatste woord* is gebaseerd op zijn leven, en gaat over het verzonnen personage Asher. Het boek begint tijdens het hoger beroep, waarin Asher zich met trillende handen richt tot zijn ex-pleegmoeder. Met de rechtszaak wil hij voorkomen dat zij nog meer kinderen kan beschadigen. 'Benito is heel slim, wijs en volwassen,' vertelt Meulens. 'Hij doet nu een masteropleiding Bestuurskunde en is lid van de Commissie Hamer, die zich heeft gebogen over de toeslagenaffaire en uithuisplaatsingen. Zijn motivatie voor dit boek was om jongeren te laten zien dat je door moeilijke omstandigheden niet alleen negatief beïnvloed hoeft te raken. Dat je toch kunt kiezen voor je eigen weg.'

Sleutelmomenten

Meulens en Walker voerden uitgebreide gesprekken en wisselden ontelbaar veel appjes en e-mails uit. 'Van Benito mocht ik alles opschrijven, maar ik heb scherpe keuzes moeten maken, omdat ik niet wilde dat het boek te dik zou worden,' vertelt Meulens. 'Daarom heb ik gekozen voor een aantal sleutel-

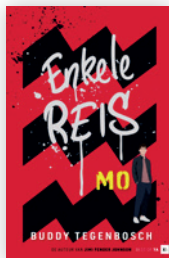
momenten in Benito's leven, die transformerend zijn geweest. Als je in een koud blokhuysje in de tuin moet gaan wonen en er tegen de andere kinderen in het pleeggezin wordt gezegd dat je stinkt – dan verandert er iets in je. Of als je terugkomt van een werkweek en zonder aankondiging uit huis wordt gezet.' Hoe verliep de samenwerking tijdens het schrijven? 'Benito was heel betrokken bij het proces en gaf scherp en eerlijk commentaar,' vertelt Meulens. 'Hij heeft mij ook geholpen om het in de juiste toon te schrijven. Soms was dat echt even zoeken. Het moet aansprekend zijn voor jongeren, maar ik wilde vooral niet vervallen in jongerentaal. Dat wordt al snel onecht. Ook mijn zoon van zestien is een klankbord geweest, juist omdat hij niet van lezen houdt. Na het eerste hoofdstuk stuurde hij een berichtje vanuit de tram: "Mama, je hebt het heel fijn opgeschreven." Hij praat mij helemaal niet naar de mond, dus daar vertrouw ik dan op.' Net als Walker is ook Meulens blij dat het boek er nu is. Behalve jongeren inspireren om te lezen, heeft ze nog

een ander doel. Het zou fijn zijn als het een maatschappelijke discussie op gang brengt. 'Mijn ervaring is dat er binnen de jeugdzorg heel veel mis is. Vaak komt dat doordat kinderen en jongeren zelf niet gehoord worden, dat ging ook mis in de toeslagenaffaire. Dat dat in deze tijd nog steeds kan gebeuren, vind ik ongelooflijk.'

Waargebeurde feiten

Bij Buddy Tegenbosch verliep de aanloopfase net even anders. Het initiatief voor *Enkele reis Termeh* en *Enkele reis Mo* in de serie Best of YA XS, lag bij jongeren zelf. Na afloop van een schoolbezoek werd hij benaderd door een groepje leerlingen van de afdeling voorgezet onderwijs voor anderstaligen van het Summa College in Eindhoven. 'Ze kwamen naar me toe met een vraag: zou u niet een paar van ónze verhalen kunnen opschrijven?' Tegenbosch, die altijd op zoek is naar mogelijkheden om jongeren die niet zo snel een boek pakken aan het lezen te krijgen, dacht: dat is een idee. 'Ze vragen mij vaak: heb je ook een verhaal dat is gebaseerd op

Enkele reis Mo | Enkele reis Termeh
Buddy Tegenbosch
Best of YA XS,
€ 10,99
14+

Laatste woord
Milouska Meulens & Benito Walker
Querido, € 18,99
15+

waargebeurde feiten? Daar kwamen ineens twee dingen samen.'

Met vier jongeren die als vluchteling naar Nederland waren gekomen, ging hij om de tafel. 'Uiteindelijk ben ik met Mohamed en Termeh doorgegaan, omdat ze een sterk verhaal hadden, en hun verhalen niet op elkaar leken,' legt hij uit. Het werd een tweeluik. In *Enkele reis Termeh* vertelt de vijftienjarige Termeh hoe zij in Iran in de verdrukking komt als haar vader overlijdt en zij wordt uitgehuwelijkt door haar oom. *Enkele reis Mo* gaat over een tienjarige Syrische jongen, die vlak voor de tanks zijn dorp zullen binnenvallen, hoort dat hij zich moet klaarmaken voor vertrek. Er volgt een angstige tocht richting Turkije, onder de brandende zon, waarbij elk roadblock het einde van de reis kan betekenen.

Logische structuur

In hoeverre zijn deze verhalen echt zo gebeurd? 'Zodra je gaat schrijven, ga je ook liegen,' zegt Tegenbosch. 'Je selecteert, omdat je het verhaal leesbaar en

spannend wil maken en het ook een logische structuur wil geven. Toch ligt het verhaal van Termeh heel dicht bij de waarheid; haar geschiedenis kon ik zo opschrijven. Bij het levensverhaal van Mohamed moest ik ervoor waken dat het niet te veel een opsomming ging worden. Bovendien was Mo nog jong toen hij vanuit Syrië in Istanbul en vervolgens in Algerije aankwam. Bij hem heb ik soms dingen aangevuld met wat ik vond in andere bronnen.' Waren de jongeren het altijd met hem eens? 'Ik heb ze alle versies laten mee-lezen, alles wat ik heb geschreven is met hun instemming,' zegt Tegenbosch. 'Dingen die niet nodig waren om te vertellen, of die te pijnlijk konden zijn en die niet noodzakelijk waren voor het verhaal, heb ik weggelaten. Hier en daar heb ik ook iets moeten afzwakken omwille van de lezer. Ze hebben mij dingen verteld waarvan ik dacht: dit is te gruwelijk. Zo heeft Mo in Syrië een terechtstelling moeten aanschouwen die eindigde in een moord. Daar heb ik een afgehakte hand van gemaakt – dat leek me erg genoeg.'

Zwart op wit

Mohamed en Termeh waren erg blij met de boeken, vertelt Tegenbosch. 'Bij de presentatie had Mo tranen in zijn ogen. Hij vindt het heel bijzonder dat zijn hele verhaal nu zwart op wit staat. Je merkt dat het vluchtverleden geen onderwerp is waar ze snel met anderen over praten. "Bij ons op school zit iedereen vol trauma's," legden ze mij uit.' Tegenbosch hoopt dat jongeren het gaan lezen, ook de niet-lezer, die hij met toegankelijke verhalen als deze hoopt te bereiken. 'Mij is het lezen afgeleerd op de middelbare school. Ik was een vroege leerling en moest al heel snel boeken voor volwassenen gaan lezen. Daar is het gestopt, terwijl ik zeker weet dat lezen mij had kunnen helpen. Ik hoop daarom dat ik jongeren kan inspireren.' ●

“
**Ik weet zeker
dat lezen mij had
kunnen helpen**

Wat kun je doen met poëzie?

Veel docenten worstelen met het vormgeven van effectief poëzieonderwijs. Welke gedichten passen bij hun leerlingen? Waar kunnen ze bruikbare gedichten vinden? En hoe moeten ze poëzie integreren in de onderwijspraktijk? Samen met productiehuis en kenniscentrum het Poëziepaleis (poeziepaleis.nl) biedt Nicky de Boer, leesbevorderaar en oprichter van Lezenslessen.nl, de online training Poëzieonderwijs aan. Deze training is gericht op de onderbouw van het voortgezet onderwijs en combineert theorie met bruikbare werkvormen en tools, waarbij afwisselend gebruik wordt gemaakt van video en tekst. Niet alleen de klassieke dichtkunst komt aan bod, maar ook eigentijdse dichtvormen als spoken word, songteksten en het vrije vers. De training bestaat uit vijf modules: De basis; Lezen van poëzie; Praten over poëzie; Zelf poëzie schrijven; Implementatie in de lespraktijk. De training wordt gegeven vanuit de Lezenslessen Academie, de online leeromgeving van Lezenslessen.nl. De training kan zelfstandig worden gevolgd, de kosten bedragen € 189,-.

lezenslessen.nl (zoek op 'Trainingen')

LEESTIPS

Fluister het tegen de sterren (Volt, 15+) van Pamela Sharon is een magische youngadultroman, die je meeneemt naar de victoriaanse samenleving waarin albinotweeling Effie en Millie in het rareitenkabinet van de mysterieuze showmeester Mac proberen te overleven. Geïnspireerd op historische personages, vertelt dit boek over de moed om jezelf te durven zijn, de kracht van vriendschap en het vinden van familie.

Na *Alles is licht* uit 2019 verschijnt er een nieuwe historische jeugdroman van Marleen Nelen. **De vogels** (Querido, 14+) speelt zich af in Transsylvanië in 1874, en vertelt het verhaal van Mika, die zich na zijn moeders dood met zijn vader aansluit bij een familie Rom waar

hij vriendschap sluit met Vali. Als Mika's vader wordt opgepakt, staat de jongen er alleen voor. Zal hij zijn vader nog terugzien? En Vali? Een meeslepend relaas over het dolende leven van Rom en het vinden van je eigen weg.

Moos Boeke studeerde vorige zomer af bij ArtEZ (Zwolle) en debuteert nu met **Duizend Vadem** (Querido, 12+), een bewerking van een van de verhalen uit *Hele verhalen voor een halve soldaat* van Benny Lindelauf. Boeke maakte een imposant, atmosferisch beeldverhaal van de gevaarlijke tocht die Warre over het ijskoude, behekste meer Duizend Vadem moet ondernemen om hulp te halen voor zijn verongelukte broer Bor.

Een JAAR aan proza

Stichting Lezen, Passionate Bulkboek en het online tijdschrift voor taal- en letterkunde *Neerlandistiek*, zijn een nieuw project gestart om meer aandacht te vragen voor de groslijst van de Jonge Jury 2027.

Het bekende leesbevorderingsprogramma voor jongeren van twaalf tot en met vijftien jaar hanteert een groslijst van jeugdboeken die in het voorgaande jaar verschenen zijn. Uit deze groslijst kiest een professionele selectiecommissie vijftien titels, waarvoor lesteps worden ontwikkeld. Daarnaast kiezen jongeren hun favoriete boek, dat wordt bekroond met de Prijs van de Jonge Jury 2026, op de Dag van de Jonge Jury (1 juni). Om jongeren beter inzicht te geven in een heel jaar aan nieuwe Nederlandstalige jeugdboeken, wordt dit jaar in de periode februari-mei voor het eerst een korte bespreking van alle groslijstboeken op *Neerlandistiek* geplaatst. De besprekingen zijn gemaakt door leraren, mediathecarissen, leesconsulenten en leerlingen.

Voor de Libris Literatuur Prijs is de redactie van *Neerlandistiek* eenzelfde initiatief gestart. Van de ruim tweehonderd groslijstboeken waaruit de vakjury de winnaar zal kiezen, worden besprekingen op het online tijdschrift geplaatst, 'om inzicht te geven in een héél jaar productie van nieuw verhalend proza in Nederland en Vlaanderen'.

neerlandistiek.nl

UPDATE Lezen voor de lijst

Momenteel werkt de KB samen met Stichting Lezen en een ontwikkelgroep van docenten, vakdidactici en letterkundigen aan een nieuwe aanpak van Lezen voor de lijst. In schooljaar 2026-2027 moet deze worden geïntroduceerd. Marie-José Klaver, de nieuwe hoofdredacteur van Lezen voor de lijst, licht de vernieuwing toe.

'Lezen voor de lijst wordt vernieuwd omdat er nieuwe kerndoelen en eindtermen literatuur komen binnen het vak Nederlands. Er worden andere eisen gesteld aan het lezen van jeugdliteratuur en literatuur. Dat begint vanaf volgend schooljaar op de basisschool. Vanaf de brugklas kunnen leerlingen dus meer uitdagende boeken lezen. De redactie is al bezig om recente titels toe te voegen; uit onderzoek bleek dat daar behoefte aan is bij leerlingen. We maken één nieuwe website voor leerlingen en leraren zodat zij samen naar geschikte boeken kunnen zoeken.

Lezen voor de lijst blijft dus een website waar je boeken kunt vinden

voor school en voor jezelf. Wat wel anders wordt, is de didactische aanpak. De nadruk zal nog meer komen te liggen op het bevorderen van de literaire ontwikkeling van jongeren. We werken aan een waaier aan opdrachten waarmee leerlingen kunnen aantonen dat ze groeien als lezer. Daarbij gaan we uit van minder schriftelijke oefeningen – omdat leerlingen die makkelijk met Chat-GPT kunnen maken – en meer van gesprekken over de boeken. Dat sluit ook aan op nieuw onderzoek waaruit blijkt dat de meeste lezers heel graag over boeken praten, omdat dat tot diepere inzichten leidt, in jezelf, anderen en de wereld om je heen.'

Lezenvoordelijst.nl is een didactische aanpak, in 2008 ontwikkeld door vakdidacticus Theo Witte.

Marie-José Klaver, de nieuwe hoofdredacteur van Lezen voor de lijst

Meer leesplezier met de Verhalenvinder

Uit onderzoek onder vmbo-leerlingen en docenten blijkt dat het vinden van het juiste boek cruciaal is voor het bevorderen van leesplezier. Om leerlingen daarbij te helpen, is er nu een eenvoudige, effectieve keuzetool. Met deze boekenzoeker, de Verhalenvinder, krijgen leerlingen, na het beantwoorden van vragen, in nog geen twee minuten boekentips die aansluiten bij hun belevingswereld. De aanbevolen titels zijn beschikbaar binnen de collectie van de eigen schoolmediatheek (met Aura en MediatheekWise), in de lokale bibliotheek en/of in de online bibliotheek.

De Verhalenvinder helpt niet alleen leerlingen bij hun boekenkeuze, maar ontlast ook docenten. Inmiddels maken bijna honderd vo-scholen gebruik van de keuzetool.

De ontwikkeling van de Verhalenvinder is bekostigd uit de Subsidieregeling Masterplan Basisvaardigheden en is in het schooljaar 2025-2026 gratis beschikbaar voor alle scholen met een vmbo-afdeling die van de subsidieregeling gebruikmaken. Overige scholen kunnen vanaf schooljaar 2026-2027 de Verhalenvinder aanvragen bij NBD Biblion. De Verhalenvinder is een samenwerking van NBD Biblion, de KB, de nationale bibliotheek, Stichting Lezen en de Bibliotheek op school.

nbdbiblion.nl/digitale-diensten/verhalenvinder

ONDERWIJS

Geschiedenis
in teksten

De geschiedenis is een continu proces

Doceer geschiedenis niet als een verzameling losse feiten, vindt Leo Prick, maar als een samenhangend verhaal. En: aan de hand van teksten van mensen die toen leefden. Hij betreurt het dat literatuurgeschiedenis en geschiedenis gescheiden vakken zijn.

De zeventiende-eeuwse dichter Jacob Cats wordt door niemand meer gelezen, vertelt Leo Prick. Sterker: hij vraagt zich af of de man die ooit in het Catshuis woonde, tegenwoordig bekend als ambtswoning van de premier, nog wordt genoemd in lesmethoden Nederlands. 'Sinds hij in de negentiende eeuw werd weggezet als benepen denker, heeft hij zijn reputatie verloren.' Maar in zijn eigen tijd – en lang daarna – was hij de populairste en meest gelezen dichter. En dát zegt veel over hoe mensen toen dachten. Neem een gedicht als dit: *Een vrouw van stof behoort in alle stukken / De zin van haar man ten nauwste uit te drukken. / Het is een grote deugd, een siersel van de bruid / Haar man te drinken in, haar man te drukken uit.* 'Die absolute gehoorzaamheid van vrouwen vonden mensen dus normaal.'

zegt hij in zijn Amsterdamse herenhuis. 'Uiteindelijk ga je jezelf herhalen. En je kunt wel blijven schrijven dat we kinderen in Nederland te vroeg selecteren, maar dat verandert toch nooit. Het gebeurt nog steeds.' Sinds de neerlandicus en psycholoog in 2008 stopte met de column en ook de stroom opiniebijdragen opdroogde, heeft hij echter niet stilgezeten – al doet hij het rustig aan, zeker als hij in de zomer in Frankrijk verblijft. Daarom heeft hij vijf jaar gewerkt aan het boek dat afgelopen september verscheen: *Van Elegast tot Anne Frank*. Daarin vertelt hij de geschiedenis van Nederland – inderdaad: tot aan de Tweede Wereldoorlog – aan de hand van teksten van mensen die toen leefden. Zoals de gedichten van Cats, maar ook Middelnederlandse toneelstukken, het scheepsjournaal van Bontekoe, of het dagboek van Anne Frank. 'In *Woutertje Pieterse* schrijft Multatuli een schitterende dialoog tussen mevrouw Laps en onderwijzer Stoffel, die haar vertelt dat zij een zoogdier is. Drie jaar na het verschijnen van *The Origin of Species* van Darwin! Heel bijzonder dat hij die nieuwe kennis al

Tekst

Maarten Dessing
Illustraties

Uit: *Karel en de Elegast*,
geraadpleegd via DBNL

heeft verwerkt. Aan de reactie van juffrouw Laps kun je zien hoe mensen daar toen over dachten.’

Verpletterende indruk

Prick gebruikt vooral literatuur als primaire bron, maar niet uitsluitend. ‘Ik citeer ook uit de verslagen van de parlementaire enquête naar de omstandigheden in fabrieken. Als je dat leest, begrijp je pas wat een verpletterende indruk die verhalen over armoede en uitbuiting in 1886 maakten. En hoe knap Kamerleden de arbeiders ondervroegen die niets slechts over hun baas durfden te zeggen.’

Een ander voorbeeld is het verslag van John Gabriël Stedman over zijn jaren als officier in Suriname, dat in 1797 verscheen. ‘Boeken kunnen de loop van de geschiedenis veranderen. Door zijn beschrijvingen van de wrede praktijken kantelden de gedachten over slavernij, hoe lang het ook nog zou duren voordat het werd afgeschaft.’

Soms ook benadrukt hij eerder het leven van een schrijver, zoals in het geval Betje Wolff – bekend van *Sara Burgerhart*, dat ze schreef met Aagje Deken. ‘Omdat zij in haar jeugd zo botste met de moraal van haar tijd, schreef ze zulke felle, radicale geschriften en kwam ze in het patriottische kamp terecht, waardoor ze uiteindelijk naar Frankrijk moest vluchten.’

Beperkte eisen

Het wekt geen verbazing dat Prick het betreurt dat literatuurgeschiedenis en geschiedenis gescheiden vakken zijn. ‘Zo’n schrijver als Cats wordt niet bij Nederlands behandeld, omdat zijn gedichten niet zo hoogstaand zijn als die van tijdgenoten Vondel en Hooft. Terwijl zijn werk ook niet aan bod komt bij geschiedenis, omdat die docent denkt: dat is literatuur.’

En dan komen beide vakken er ook nog bekaaid vanaf. Voor het vak Nederlands zijn de eisen op het gebied van literatuurgeschiedenis beperkt. ‘En veel leraren Nederlands doen weinig aan literatuurgeschiedenis. Ze hebben niet de juiste kennis in huis, er geen tijd voor, geen interesse of ze stellen andere prioriteiten.’ Dat is al lang zo. ‘Ook toen ik zelf – een eeuwigheid geleden – zo’n zeven jaar les heb gegeven op een middelbare school in Amsterdam. Je had toen enorm veel vrijheid om je lessen zelf in te vullen en sommigen deden dus weinig aan literatuurgeschiedenis. Of ze behandelden alleen hun eigen voorkeuren in plaats van een overzicht te geven van de Nederlandse literatuur.’

Boeken kunnen de loop van de geschiedenis veranderen

Geschiedenis op zijn beurt is in zijn ogen teloorgegaan door de focus op thema’s, wat voor Prick wordt gesymboliseerd door de Canon van Nederland. ‘Er is steeds meer interesse in ons verleden. Dáárom werd die lijst van vijftig mensen en verschijnselen die iedereen moet kennen, ook samengesteld. Maar je kunt daarvan niet leren hoe alles logisch uit het voorafgaande is ontstaan.’

Hij ziet het ook aan de bezoekers die hij in Frankrijk ontvangt. ‘Er staat in het dorp een kerk die in de dertiende eeuw oorspronkelijk is gebouwd als vestingkerk, maar waaraan daarna voortdurend is verbouwd en bijgebouwd tot het de echte kerk werd die het nu is. Maar als ik mensen daarover vertel zie je ze denken: “Veertiende eeuw? Wat gebeurde er toen allemaal?”’

Van Elegast tot Anne Frank moet daarom de ‘verbanden laten zien’ en de geschiedenis tonen als ‘een continu proces’.

Begrijpelijke taal

De doelgroep die Prick voor ogen had, zijn kinderen in de onderbouw van de middelbare school. Dat is ingegeven door zijn eigen kleinkinderen, met wie hij – als zij over een paar jaar zover zijn – boeken wil lezen die hij zelf net zo interessant vindt. ‘Maar het is ook de leraar in mij: ik wil graag dingen uitleggen in gewone, begrijpelijke taal. Zoals ik dat als columnist net zo goed deed.’

Toch streeft hij er niet actief naar dat *Van Elegast tot Anne Frank* een plek krijgt in het onderwijs. Omdat hij geen zin had om ‘met mezelf te koop te lopen’ en er een uitgever voor te zoeken, heeft een vriend – zelf oud-uitgever – er een fraaie uitgave van gemaakt en die in webwinkels te koop gezet. Afgezien van een paar posts op LinkedIn doet Prick niet aan marketing. ‘Maar zoals mijn buurvrouw, zelf neerlandica, mij vertelde: “Het boek zou verplicht moeten zijn op iedere lerarenopleiding.” Hier hebben ze meer aan dan aan het deels onleesbare boek over de Canon. Gelukkig vindt het zijn weg wel. De vriend die het heeft uitgebracht, zegt dat de verkoop goed gaat. En ik krijg veel complimenten van volwassenen, die er óók veel nieuws in vinden. Precies wat ik beoogde.’ ●

Van Elegast tot Anne Frank

Leo Prick

€ 17,50, te bestellen bij de (online) boekhandel 15+

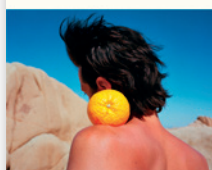
Leo Prick (1939) studeerde Nederlands en psychologie. Hij stond voor de klas, werkte voor het Cito en gaf leiding aan een sociaal-psychologisch adviesbureau voor onderwijsinstellingen. Hij werd het bekendst als columnist over onderwijs, vooral in zijn periode bij *NRC* (1997-2008).

BESTSELLER IN DE BIOS

TOMMY WIERINGA

JOE Roman
SPEEDBOOT

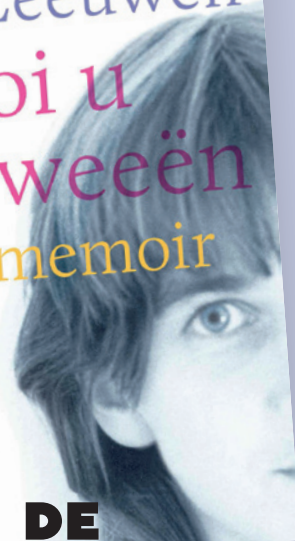
In 2008 werd al een poging gedaan de roman **Joe Speedboot** (2005) van Tommy Wieringa te verfilmen. Maar dat eindigde in de rechtbank, omdat Wieringa zich niet in de beoogde adaptatie kon vinden. Nu is er na 21 jaar alsnog een film van zijn veelgeprezen bestseller, met de zegen van de auteur.

De ontwikkelingsroman vol licht absurde gebeurtenissen vertelt het verhaal van Fransje Hermans, die door een

bizar ongeluk in een rolstoel terechtkomt en gedoemd lijkt zijn dagen uitzichtloos te slijten in het ingedutte dorp Lomark. Dat verandert wanneer Joe Speedboot 'als een meteoriet' het dorp binnenkomt en Fransjes boezemvriend wordt. De nieuwkomer is een jongen met plannen 'die met hun voeten in de werkelijkheid stonden en met hun hoofd in de wolken staken': hij maakt furore als bommenknutselaar, fabriceert een vliegtuig dat echt vliegt en traint Fransje als een van de succesvolste armworstelaars van Europa. En dan is er ook nog liefde in het spel. De regie is van Sam de Jong. Tobias Kersloot speelt de titelrol, Daan Buringa speelt Fransje. Een bijrol is er voor zangeres Froukje.

Joe Speedboot draait vanaf 12 maart in de bioscoop.

Joke Querido
van Leeuwen
Plooi u
in tweeën
Een memoir

DE VLAAMSE JAREN VAN JOKE VAN LEEUVEN

'Dit is mijn verhaal over Brussel, die stad van negentien burgemeesterssijperen, met haar Krakeelstraat, haar Trooststraat, haar Vrijheidsplein en haar Slakkengang, over de jaren waarin ik daar als halfwas te weten kwam hoe mijn borsten en mijn bezigheden eruit zouden zien, over Nederland, waar mijn moeder mij baarde, en over België, waar mijn vader ons heen bracht omdat hij in Brussel ging werken, waardoor ik een moederland kreeg en een vaderland. [...] Dertien jaar ben ik, en mijn gedachten rijpen sneller dan die borsten.'

In **Plooi u in tweeën** (Querido) schrijft Joke van Leeuwen (1952) over haar volwassenwording in Brussel waar ze vanuit een Noord-Hollands dorp in 1966 op haar dertiende naartoe verhuisde, en over haar engagement met dat wat buiten de lijntjes valt. Van de ene op de andere dag kwamen zij en haar zussen op een school terecht waar alles anders was. In sprankelende zinnen, gelardeerd met persoonlijke foto's en eigen illustraties, vertelt Van Leeuwen hoe het voor haar voelde om – terwijl ze in 'dat vage voorland van het volwassen leven' zat – opeens als vreemdeling te worden gezien. Geestige en schrijnende scènes wisselen elkaar af in dit openhartige, persoonlijke relaas dat leest als een coming-of-age-roman en tegelijkertijd een prachtig tijdsbeeld geeft.

Iedereen Leest Academie

Iedereen Leest, de Vlaamse evenknie van Stichting Lezen, lanceerde de Iedereen Leest Academie. Dit leerplatform biedt opleidingen over leesbevordering aan, bedoeld voor professionals uit de bibliotheek, kinderopvang en het onderwijs, en de vrijwilligers. Er zijn opleidingen over leesbeleid, leesaanbod, leesomgeving, leesdidactiek en leesnetwerken die online (gratis) of live (betaald) kunnen worden bijgewoond. Alle leertrajecten zijn onderbouwd met kennis en inzichten uit zowel wetenschappelijk onderzoek als de praktijk. Dit voorjaar zijn o.a. gepland: de live webinar 'Het recente boekenaanbod voor kinderen van 10 tot 12 jaar' (18 maart), de praktijksessie 'Aan een inclusieve collectie kinder- en jeugdliteratuur werken in je bib of school' (28 april) en de praktijksessie 'Starten met de leesjury op school' (28 mei en 2 december). De opleidingen worden verzorgd door Iedereen Leest-medewerkers en jeugdboekenexperts. De live-opleidingen worden gegeven in Antwerpen.

iedereenleestacademie.be

LEZEN, SCHRIJVEN EN DENKEN

In 2023 startten drie docenten van de School voor Journalistiek Utrecht (SvJ) een leesclub voor studenten. Daaruit ontstond een nieuw honours-programma: de Journalistieke Boekenclub.

'Maandelijks komen wij bijeen om een boek te bespreken,' licht Mustapha Esadik het programma toe, die behalve docent bij de SvJ ook medewerker bij

Stichting Lezen is. 'Vaak nodigen we daarbij een gastspreker uit. Zo willen we het lezen bevorderen: als journalist moet je goed geïnformeerd zijn, en daar moet je veel voor lezen. Jaarlijks lezen we drie non-fictieboeken en drie literaire boeken rondom een thema. Het thema van het vorige studiejaar was 'De verhalende wereld' en van dit studiejaar 'Wie bepaalt het verhaal?' Boeken die zoal op de lijst staan, zijn **Verslaafd aan ons eigen gelijk** van Lammert Kamphuis, mijn eigen boek **De voetbalkampioenen van Afrika**, **Narcis** van Judith Fanto en **1984** van George Orwell.

Het programma leert studenten hun beoordelingsvermogen aan te scherpen en een onderbouwde mening te formuleren. Onze ervaring is namelijk dat geëfende lezers vaak ook goede schrijvers zijn. En dat goede schrijvers op hun beurt hun gedachten helder onder woorden kunnen brengen. De Journalistieke Boekenclub biedt passende voorbeelden van verhalende journalistiek en literatuur. Daarnaast ontstaat vorming en binding van een groep studenten met gemeenschappelijke interesses. Er is overigens ook ruimte voor studenten van andere opleidingen van de Hogeschool Utrecht.'

STOK TEKENT SOCRATES

In **Wat is goed leven? Socrates en het belangrijkste** (Nijgh & Van Ditmar) voert gelauwerd stripmaker Barbara Stok je in woord en beeld op toegankelijke wijze mee in de denkwereld van de Griekse filosoof Socrates. Daarbij legt ze de nadruk op het Socratische gesprek: de dialoogvorm die is gebaseerd op de zoektocht naar wat waar is, door het constant stellen van vragen. Leuk is dat Stok – bekend van haar strips met autobiografische inslag – zichzelf als personage in het boek heeft getekend, zodat ze ook zelf met Socrates in gesprek kan over wat een goed leven is. Grote illustraties in zachte tinten en Stoks karakteristieke klare lijn leiden de thematische hoofdstukken in. Socrates' uitspraken en gedachten zijn daarbij in tekst weergegeven. In een *NRC*-interview vertelde Stok: 'Het is mijn verhaal over Socrates, zoals ik hem uit de dialogen en anekdotes heb leren kennen.' In het voorwoord beschrijft ze dat de filosoof ook richting geeft aan haar eigen

denken. *Wat is een goed leven* is een ideaal boek voor de Maand van de Filosofie, die in april wordt gevierd met onder meer de uitreiking van de Socratesbeker en dit jaar vanuit het thema 'Ken onszelf' in het teken staat van de vraag 'wie wij zijn'.

VOOR BOOMERS TOT ZOOMERS

Tekst
Annemarie
Terhell

Het Boekenweekthema 'Mijn generatie' laat zich op veel manieren lezen. Als kritisch essay, spannende young adult en satirische verzetsstem vanuit het verpleeghuis, maar ook als graphic novel over intergenerationeel trauma.

Foto: Frank Ruiters

Oud-maar-niet-dood

Hendrik Groen is waarschijnlijk de bekendste bejaarde van Nederland: zijn boeken zijn meer dan een miljoen keer over de toonbank gegaan. Voor deze Boekenweek kroop hij uit de anonimiteit, of zoals hij het zelf noemt: 'ineens koekoek uit de kast'.

Hendrik Groen schreef drie bestsellers: *Pogingen iets van het leven te maken*, *Zolang er leven is* en *Opgewekt naar de eindstreep*, waarin hij verslag doet vanuit het verpleeghuis. Met zijn maatjes van de oud-maar-niet-doodclub onderneemt hij uitstapjes om de verveling en aftakeling te bezweren. In 2016 werd de identiteit van

Hendrik Groen door journalisten ontdekt: de populaire dagboeken waren niet autobiografisch, maar ontsproten aan de pen van een kwieke conciërge uit Amsterdam-Noord. Voor de Boekenweek zette de 71-jarige Peter de Smet zijn tegenzin tegen 'de heisa van bekendheid' opzij en kroop hij voor het oog van de pers uit de laadbak van een rode gemotoriseerde driewieler. Zijn Boekenweekgeschenk **Piaggio** gaat over twee tobende babyboomers die er samen tussenuit knijpen. Tijdens de Boekenweek (van 11 tot en met 22 maart) krijg je het cadeau in de boekhandel bij besteding van € 17,50 aan boeken.

Kritische millennial

Het Boekenweekessay 2026 wordt verzorgd door Doortje Smithuijsen. ***Ik zou uw dochter kunnen zijn*** gaat over de jaloezie tussen sommige babyboomers en millennials die 'beide op hun eigen manier uitblinken in onuitstaanbaarheid'. Smithuijsen, zelf een millennial, is journalist, documentairemaker en filosoof. Eerder schreef zij een boek over kapitalisme en seksisme en maakte ze documentaires over de gevolgen van de online-cancelcultuur en over vloggende meisjes en hun ouders. In haar podcasts *Schaamteloos Randstedelijk*, in 2023 hernoemd naar *VSR (Voorheen Schaamteloos Randstedelijk)*, is ze kritisch op gentrificatie en hypocriete consumptiepatronen.

Cultuurkloof

Moeders kunnen zorgen voor vuurwerk én een generatiekloof. Ernest van der Kwast plaatste zijn temperamentvolle Indiase moeder op een liefdevol voetstuk in *Mama Tandoori* (2010). In deze humoristische bestseller is ze een weerbarstige karikaatuur die rondzwaait met een deegroller en het motto 'gratis is goed' tot levensfilosofie heeft verheven. In *Mijn moeder, de kleine reus* (2025) doet Özcan Akyol iets vergelijkbaars. In losse hoofdstukken, die lezen als columns, beschrijft hij alledaagse belevenissen in zijn familie. Zijn Turkse moeder spreekt weinig Nederlands, is koningin poetsen en koken en apetrogen op haar zoon, maar heel streng voor zichzelf als het aankomt op cadeaus. Dat is niet voor ons soort mensen vindt ze. Prompt brengt ze haar voor Moederdag gekregen gietijzeren pan terug naar de winkel om plastic speelgoed voor haar kleinkinderen te kunnen kopen.

Mama Tandoori, Ernest van der Kwast (De Bezige Bij, 15+)
Mijn moeder, de kleine reus, Özcan Akyol (Prometheus, 15+)

Familietrauma

Buitenbeentje Jona uit de gelijknamige YA-roman van Anna van Praag leidt met zijn vader een teruggetrokken bestaan. Hij schrikt als zijn ondoordachte plan voor een profielwerkstuk wordt uitgekozen en hij daarvoor wordt gekoppeld aan twee klasgenoten. Met z'n drieën gaan ze zijn oma interviewen die aan beginnende Alzheimer leidt. Als er onvermoede geheimen aan het licht komen, moet Jona kiezen: wil hij een goede zoon zijn of een loyale klasgenoot? Een spannend verhaal over een Joodse familie met goed uitgewerkte karakters.

Jona, Anna van Praag (Lemniscaat, 12+)

Oorlogskinderen

Twee mensen kunnen niet meer van elkaar verschillen dan Laila en meneer Cohen uit *De brieven van Mia*, zo lijkt het. Zij een uit Syrië gevlucht meisje, hij een norse oude man die een deel van zijn verleden op zolder heeft verborgen. Voor een schoolopdracht komt Laila hem helpen met opruimen. Als ze een trommel met brieven van de Joodse Mia vindt en met hem aan de praat raakt, blijken ze veel meer gemeen te hebben dan ze dachten: allebei zijn ze oorlogskinderen.

De Brieven van Mia, Astrid Sy (Rose Stories, 11+)

Kleinzoon en opa

Het is een kogel uit het laatje van zijn opa: het wapen waarmee Mylo per ongeluk zijn vriend Mees vermoordt in *Patroon*. Wat begint als een klungelig experiment met een hamer, eindigt in een afschuwelijk tienerdrama. Mylo moet verder leven met een buitenwereld vol onbegrip, en torenhoog schuldgevoel en het gemis van zijn beste vriend. Om zichzelf bijeen te rapen, reist hij samen met zijn opa naar Amerika. Daar vindt hij geen troost, maar stuit hij op een duister familiegeheim.

Patroon, Marco Kunst (Querido, 12+)

Generatieconflict

Hoe overleven we? van Francine Oomen is een graphic novel over 'intergenerationeel trauma en heling'. Op het sterfbed van haar moeder komt Francine Oomen erachter welk geheim haar moeder een leven lang heeft verzwegen. Haar hallucinaties over het vroegere misbruik grijpen Francine bij de lurven en ze begint te graven: waarom heeft ze zoveel moeite met relaties en gaan bij het woord 'samen' de alarmbellen rinkelen? Hoe kun je ervoor zorgen dat die zich herhalende patronen stoppen? Het wordt een openhartige zoektocht in woord en beeld, waarin Oomen leert met meer zachtheid naar de dingen te kijken – en dus ook naar zichzelf.

Hoe overleven we?, Francine Oomen (Nijgh & Van Ditmar, 16+)

Gescheiden levens

Voor *De zwevende wereld* dook Annejet van der Zijl in de archieven van een nazaat van Franz von Siebold en bracht zo een verrassend verhaal over de wereldberoemde Japan-expert en zijn Japanse dochter aan het licht. In 1823 vertrok Von Siebold als jonge arts naar de Hollandse handelspost Deshima, een waaivormig eilandje voor de kust van Nagasaki. Zeven jaar later werd hij verbannen en moest daarbij zijn concubine en hun dochter Oine achterlaten. Oine Kusumoto ontwikkelde zich tot eerste vrouwelijke Japanse arts, maar het duurde tot 1854 voor ze haar vader kon ontmoeten.

De zwevende wereld, Annejet van der Zijl (Hollands Diep, 16+)

“ Poëzie is de BRON

Jurrian van Dongen was nog niet klaar met de Kleinkunstacademie in Amsterdam toen hij in 1996 al zijn eerste kinderlied voor *Het Klokhuis* schreef. Op initiatief van Edward van de Vendel verschijnt er onder de titel *Want ik besta* de eerste selectie ooit van Van Dongens *Klokhuis*-liedjes. ‘Het voelt alsof de teksten een nieuw huwelijk zijn aangegaan met de illustraties van Stien Van Kerkhoven.’

Jurrian van Dongen mag dan al zo’n dertig jaar liedteksten voor *Het Klokhuis* schrijven, voor hem was het geen uitgemaakte zaak dat er een bundel van zou worden uitgebracht. Want ‘Wie gaan dat dan kopen?’ Maar Edward van de Vendel, van wie het

idee kwam, wist Van Dongen te overtuigen: ‘Edward is een groot pleitbezorger van meer aandacht voor kinderpoëzie,’ vertelt Van Dongen in het café van het Amsterdamse debatcentrum De Balie. “En zo’n bundel,” zei hij, “hoef je ook niet direct van voor naar achteren te lezen. Je kunt er gewoon zo nu en dan een lied uit voorlezen als ouder of leraar.”

Van Dongen: ‘Vervolgens heeft Edward de selectie gemaakt. Hij weet veel beter dan ik wat op papier overleeft. Hij heeft gekeken naar teksten die op zichzelf kunnen staan,

los van de muziek en tv-uitzending waarvoor ze ooit zijn gemaakt. Aanvankelijk suggereerde hij wel om hier en daar de herhaling in de teksten eruit te halen. Maar dat had ik jammer gevonden. Het zijn liedteksten, geen gedichten: de versjes van Annie M.G. Schmidt en Willem Wilmink leefden tenslotte ook zowel op papier als op muziek.’

Je hebt meermaals de Annie M.G. Schmidtprijs voor beste theaterlied en de Willem Wilminkprijs voor beste kinderlied gewonnen – vergelijk je jezelf met hen?

‘Nou ja, vergelijken... Beiden zijn wel hele grote voorgangers. En ze hebben me zeer geïnspireerd. Ik weet nog goed dat ik de bundels van Annie M.G. Schmidt leende bij onze bieb in Nunspeet, waar ik ben opgegroeid, en dat ik merkte, “Goh, die gedichten hebben een structuur, en daar en daar rijmt het. En als ik wil kan ik er een melodie bij verzinnen en dan is het een liedje.”’

“ Een deel van de wereld snap ik beter door *Klokhuis*”

De taal fascineerde je toen al?

‘Ja – heel erg. Bij de lp’s van *Kinderen voor Kinderen* haalde ik altijd direct de inlegvellen met teksten uit de hoes. Die teksten hadden vaak een groot effect op mij. Zo herinner ik mij een liedje van Karel Eykman over verhuizen, vanuit het perspectief van degenen die afscheid nemen van hun oude straat en buurt: “Ik weet niet of ik jullie ooit nog eens ga zien,” zingen ze. En dan ergens terloops, “Dag SRV-man, als ik later geld heb, betaal ik terug wat ik heb gejat.” Dat vond ik heftig. Dat er kinderen waren die blijkbaar van de SRV-man stalen, riep een vervreemdend gevoel op. Door zo’n tekst ging er een nieuwe wereld open, een wereld van verbeelding.

Later, op de middelbare school ontwikkelde ik een grote liefde voor literair volwassen cabaret, voor teksten van schrijvers als Jan Boerstoeel, Ivo de Wijs, Guus Vleugel... Ik schreef toen ook al veel liedjes en gedichten. Voor het eindexamen-cabaret, dat meestal een nogal amateuristisch in elkaar gedraaid zootje was, ben ik al in september begonnen met schrijven; uiteindelijk hebben we een programma gespeeld van zeven kwartier aan materiaal.’

Voor *Het Klokhuis* kan je niet vrij schrijven – is dat beperkend?

‘Nee – ik vind in opdracht schrijven juist heel leuk. Ik kom daardoor op plekken in mijn hoofd waar ik anders niet zou komen. Ik heb al zoveel onderwerpen voorbij zien komen: van tandpasta tot broccoli tot de dood. En ieder onderwerp kan aanleiding zijn tot van alles. Een deel van de wereld snap ik beter door *Het Klokhuis*: Al is mij goed uitgelegd door vier afleveringen. Ik moet me daar dan echt in verdiepen om er iets zinnigs over te schrijven. Dat geldt ook voor ingrijpende zaken als kindermishandeling of scheiding. Ik moet weten hoe kinderen daarmee omgaan, voordat ik als volwassene daar wat over kan zeggen.’

Je schrijft ook voor cabaretiers als Alex Klaasen en Paul de Leeuw. Schrijf je anders voor volwassenen dan voor kinderen?

‘Onbewust wel, volwassenen hebben een grotere woordenschat. Boven-dien zitten ze in de dramaturgie van

de voorstelling en hebben ze een andere concentratiespanne dan kinderen. Bij *Het Klokhuis* schrijven we voor kinderen van zes tot twaalf. Zo’n diverse doelgroep betekent dat geen liedje hetzelfde is. Wat ze gemeen hebben is dat ze nooit cynisch zijn, en dat ze zo gelaagd zijn dat iedereen die kijkt – of dat nu een achtjarige of volwassene is – iets uit de tekst kan halen. Verder houd ik, behalve in de vorm en woordkeus, er ook rekening mee dat de teksten voor *Het Klokhuis* zijn. Zo’n liedje komt maar kort voorbij en daarna gaat de televisie-aflevering weer door. Kinderen moeten dus snel weten waarover het gaat. Daarom begin ik vaak met een situatie waarin kinderen zich makkelijk kunnen herkennen. Zoals in de tekst van “Metjezelfschap”. Dat lied begint met een kind uit groep vijf dat in de klas zit weg te dromen en ineens beseft dat we eigenlijk allemaal uniek zijn en daardoor alleen. Iedereen die ooit in een klaslokaal heeft gezeten, zal zo’n situatie herkennen. En dan kan je ook aankomen met zo’n woord als “metjezelfschap”.’

Leent het Nederlands zich goed voor dit soort taalvondsten?

‘Ik vind van wel. Maar je moet oefenen: je moet de taal lenig maken en naar je hand zetten. Veel Nederlanders en Nederpop bewijst dat dit kan en dat het Nederlands heel soepel is en muzikaal kan klinken. Froukje vind ik geweldig, en rappers zoals Sef. Maar er is ook veel quasi-poëzie: de kwaliteit mag omhoog, de rijkdom van het Nederlands moet beter worden benut. Hennie Vrienten liet met Doe Maar zien dat het lezen van poëzie daarbij kan helpen – hij had

een kamer met vier wanden boeken-kasten vol poëziebundels. [lachend] Nee, ik heb niet zo’n kamer. Maar poëzie is voor mij wel de bron: poëzie verkent het gebied van de taal waar de taal puur voor zichzelf werkt om iets in woorden te vangen wat eigenlijk niet in woorden te vangen is. Als de wereld echt ongerijmd voelt, als alles chaotisch lijkt en somber, dan kan het lezen van een gedicht voelen alsof iemand je is voorgegaan in het verkennen van menselijkheid.’

Zijn je teksten veranderd sinds je voor *Het Klokhuis* begon?

‘In de kern niet. De verbeelding is nog steeds mijn basis. Wat wel veranderd is, is dat mensen tegenwoordig niet meer reiken naar de tekst om te kijken waar die met henzelf resoneert, maar deze enkel nog vanuit hun eigen wereldbeeld benaderen. Er is een enorme zucht naar letterlijkheid. Dat is kwalijk, ik ben ervan overtuigd dat alleen via de verbeelding bepaalde emoties echt binnenkomen. Verbeelding gaat over empathie, over invoelbaarheid. Bij *Het Klokhuis* proberen we te blijven vertellen dat we als mensen dezelfde angsten, verlangens en frustraties delen en meer op elkaar lijken dan we denken. We blijven ons best doen die andere laag aan te bieden. Want als wij dat niet doen, wie doet het dan wel?’ ●

Jurrian van Dongen (1973) is een van de meest toonaangevende tekstschrijvers voor cabaret en kleinkunst. Na de middelbare school ging hij naar de Toneelschool en Kleinkunstacademie (Amsterdam) met het idee performer te worden. Onder anderen Paul de Leeuw en Freek de Jonge waren zijn voorbeelden. Toen hij merkte dat hij beter was als tekstschrijver dan als uitvoerend artiest ging hij liedteksten leveren aan kleinkunstenaars als Jenny Arean, Karin Bloemen en Alex Klaasen. Sinds 1996 is hij als tekstschrijver en regisseur werkzaam op de redactie van NTR-jeugdprogramma *Het Klokhuis*, dat dagelijkse afleveringen maakt met informatieve reportages en (drama)sketches en liedjes over hetzelfde thema. Binnenkort verschijnt de eerste kinderbundel van zijn *Het Klokhuis*-liedjes, *Want ik besta*.

WIE LEEST HEEFT EEN GOED VERHAAL

Karim Amghar

De vooroordelen ontstegen

Het was niet vanzelfsprekend dat **Karim Amghar** het ene boek na het andere verslond. Maar een lezer werd hij wel – en een fanatieke ook. “Wow!” denk ik steeds met een enorme glimlach, “Wat leer ik hier veel van.”

Omdat niemand thuis een computer had, was Karim Amghar – zoals zoveel kinderen in het Bleiswijk van de jaren negentig – aangewezen op de bibliotheek. Dáár kon je internetten of iets uittypen voor school. ‘Na een halfuur,’ vertelt hij, ‘legde de bibliotheekmedewerker een hand op je schouder om te zeggen dat je klaar was. “En pak meteen een boekje mee,” voegde ze daaraan toe. Alleen uit beleefdheid deed je dat ook een paar keer.’ Maar daar bleef het niet bij. ‘Dorpen als Bleiswijk, vlak bij Rotterdam, hebben per definitie kleine communities. Dus die bibliotheekmedewerker zag ik ook bij de C1000. “Hee Karim,” zei ze daar, “Heb je het boekje al uit? Er ligt alweer een nieuwe op je te wachten.” Toen las ik het maar. Zo ontwikkelde ik al vroeg mijn liefde voor – in die tijd – vooral detectiveverhalen. Het is echt een privilege in een dorp te zijn opgegroeid.”

Tekst
Maarten
Dessing
Foto
Elisabeth
Tijssen

Alternatieve huiskamer

Anno 2026 is de 37-jarige programmamaker, schrijver en spreker altijd in

meerdere boeken tegelijk bezig. Vrijwel uitsluitend non-fictie: *Een dag in ons brein* van Eveline Crone, *Waarover ik praat als ik over hardlopen praat* van Haruki Murakami of *Armoede uitgelegd aan mensen met geld* van Tim 'S Jongers. Alleen als hij voorleest aan een van zijn vier jonge kinderen, leest hij ook fictie: *Op reis naar de Koning der koningen* van Saabiqoo Oizaz of *Beertje Bruin, waar ben je?* van Eric Carle. Maar Amghar werd niet vanzelf een fervent lezer. Hij groeide op als het tiende kind in een gezin van elf – en de eerste die in Nederland werd geboren nadat zijn ouders uit Marokko emigreerden. Allebei zijn ze analfabeet, al had zijn inmiddels overleden vader zichzelf een beetje leren lezen door leuke of interessante woorden uit folders over te schrijven in een notitieboekje en zijn kinderen te vragen wat het betekende. Voorgelezen werd er dus niet. ‘Niet dat er niets te lezen was in huis. Bij mijn broers en zussen lagen altijd boeken op hun bedden. Maar we sliepen met vier, vijf in één kamer. Er was ook

altijd stress om me heen. "Ga naar buiten!" werd er tegen de een geroepen. "Sta op!" tegen de ander. "Waarom heb je dit niet gedaan!" Vind in zo'n huishouden maar de rust om een boek op te pakken. Ik had de bibliotheek nodig als alternatieve huiskamer, met al zijn plekjes om rustig te lezen.'

En dan nog. Anders dan tegenwoordig waren er geen kinderboeken waarin hij zich kon herkennen. 'Zo'n eyeopener beleefde ik pas als vader. Toen ik ging voorlezen, pakte ik eerst boekjes die ik uit mijn jeugd kende. Dierenboekjes als *Kikker is ongeduldig*. Tot ik opeens ontdekte dat er ook boekjes bestonden over ons en ik zag wat dat met mij, maar vooral met mijn kinderen deed. "Moet je kijken, die lijkt op mama, die heeft ook een hoofddoek." Heel waardevol.'

Selffulfilling prophecy

Aan het einde van de basisschool volgde er een desastreus adviesgesprek. Op alle toetsen had Amghar altijd havo/vwo-niveau gescoord. De Citotoets vormde daarop geen uitzondering. Maar zijn docent liet weten: gevallen zoals jij hebben we vaker meegemaakt, wees jij maar niet te ambitieus. En dus kreeg hij een vmbo-advies. De pijn die dit veroorzaakte, maakte hem zo boos op het hele systeem dat hij zich van alles afkeerde.

'Boeken zijn er niet meer voor mij, dacht ik, boeken zijn er voor anderen. Zelfs sommige schoolboeken zaten aan het einde van het schooljaar nog in het plastic. Door niet alleen te klieren in de les maar af en toe een beetje op te letten, redde ik het ook wel.'

Als hij niet via allerlei omwegen op de hbo-opleiding Communicatie & Media was beland, vermoedt hij, was hij waarschijnlijk in deze houding blijven hangen. 'In één keer kwam mijn liefde voor lezen terug. In mei, op het mbo, had niemand mij tijdens discussies nog serieus genomen. Maar toen ik in okto-

Ineens was ik niet meer uit de bibliotheek weg te slaan

ber, op het hbo, dezelfde dingen over dezelfde onderwerpen zei, werd ik wél serieus genomen. Dan zie je dat de manier waarop er naar je wordt gekeken, werkt als selffulfilling prophecy.' Ineens was hij 'niet meer weg te slaan' uit bibliotheken. 'En waarom? Het heeft denk ik te maken met de cultuur waarin ik terecht kwam en de codes die daarbij hoorden. De bibliotheek was op een of andere manier de plek waar je hoorde te zijn als hbo'er. Eigenlijk heel schrijnend. Iedereen heeft er baat bij om veel te lezen, maar door vooroordelen in de samenleving lijken sommige mensen nooit een boek te pakken.'

Enorme glimlach

Waarom Amghar altijd non-fictie leest, weet hij niet goed. Hij heeft enorm genoten van *The Lord of the Rings*, vertelt hij bij wijze van voorbeeld – de films. 'De boeken schijnen superinteressant te zijn. Maar ik gun het mezelf niet om daaraan te beginnen. Gek, hè? Ik voel een drang om kennis en informatie bij elkaar te harken. Om functioneel en niet spannend te lezen. Ik weet wel dat je van fictie ook kunt leren, maar: indirect, er wordt je geen kennis aange-reikt.'

Dat wil niet zeggen dat lezen als plicht voelt. 'Als ik een boek lees als *Alles over liefde* van bell hooks, waar ik nu in bezig ben, doe ik dat met een enorme glimlach. "Wow!", denk ik steeds, "Wat leer ik hier veel van." Het is óók genieten. Alleen de boeken die ik over governance lees, zijn saai. En die lees ik dan toch

maar, omdat ik nu toevallig een governance-opleiding volg.'

Een favoriete auteur heeft hij dan ook niet. Het onderwerp is belangrijker: in de eerste plaats onderwijs, maar ook armoede, de gevaren van autocratie, klimaat, religie en de geschiedenis van de mens. Ook de toon is voor hem essentieel. 'De beste boeken zijn die waarin een ingewikkeld onderwerp toegankelijk wordt gemaakt zonder te verbloemen dat het ingewikkeld is. Als een schrijver iets voor mij gaat simplificeren, denk ik dat hij me dom vindt en leg ik het geïrriteerd weg.'

Vaak vergeet Amghar zelfs de naam van de schrijver. 'En ik kan het ook niet voor je opzoeken. Ik hecht er niet aan boeken te houden. Als op vakantie iemand me aanspreekt over een boek dat ik lees, "Goh, dat klinkt interessant, waar gaat het precies over?" en hij daarna zegt het te gaan kopen, geef ik het meteen weg. Waarom niet? Ik heb het toch uit. En ik vind het belangrijk kennis met elkaar te delen.' ●

Karim Amghar (1988) heeft drie boeken geschreven, waaronder het vorig jaar verschenen *Maar dat begrijp jij toch niet*, waarin hij pleit voor meer waardering voor het mbo. Ook maakte hij verschillende programma's voor de NTR, schrijft hij columns voor *Trouw*, geeft hij het vak burgerschap op het Zadkine mbo in Rotterdam, en heeft hij meerdere adviserende en bestuurlijke functies. Dit jaar is hij dagvoorzitter van Lezen Centraal.

OP DE COVER

Een kijkje in het atelier van Marieke van Ditshuizen

“MAGENTA, CITROENGEEEL, CYAAN, PLUS EEN BEETJE WIT

Tekenaar **Marieke van Ditshuizen** houdt van experimenteren.

Een van haar geliefde technieken is het mengen van verf op papier.

Dat geeft haar gezichtjes een frisse uitstraling.

Marieke van Ditshuizen werkt al dertien jaar in A-Lab in Amsterdam-Noord, een broedplaats voor creatieve ondernemers die intussen niet meer zo heel piepjong zijn, zegt ze lachend. Afgelopen jaar illustreerde ze daar onder meer *Het komt door de mieren!* (met tekst van Tineke Honingh) en *De schoolplein-detectives* (Julie de Graaf). Nu heeft ze even tijd voor experimenten. De cover voor dit nummer van *Lezen* is gemaakt door een gelliplate in te smeren met verf, zo laat ze zien. 'Als de afdruk op papier droog is, schilder ik eroverheen. Soms gebruik ik stempels of maak ik er een collage van.'

Van muurschildering tot T-shirt

Ze begon als illustrator in 2003, na het afronden van haar studie in de richting communicatie. 'Mijn opleiding was heel generiek. Na mijn afstuderen bleek het moeilijk om een baan te vinden, er was een kleine crisis gaande. Toen dacht ik: ik ga illustrator worden, dat kriebelde altijd al. Voor mijn portfolio heb ik veel geëxperimenteerd, van muurschilderin-

gen tot T-shirts.' Na vijf jaar 'van hot naar her, van de hak op de tak', besloot ze zich te gaan focussen op kinderboeken. Met een mapje onder haar arm ging ze naar de kinderboekenbeurs in Bologna, op zoek naar opdrachtgevers. 'Een beetje naïef misschien, maar ik kreeg er wel de opdracht voor *Maartje apenstaartje*, dat werden mijn eerste kinderboekillustraties.'

Subsidie

Het illustreren begon te lopen; zelfs iets te goed. 'Ik mocht van alles illustreren, maar van productie draaien werd ik ook niet gelukkig, merkte ik. Steeds maar die kinderen en klaslokalen – ik wilde geen tekenfabriek zijn. Daarom heb ik in 2018 een subsidie aangevraagd om *Zing, zing, zing de wereld rond* te kunnen maken – een eigen boek met liedjes van Nieuw-Zeeland tot Marokko. Het is nog steeds een *love baby*, een van mijn dierbaarste boeken. Heel leuk dat het dit jaar een van de thematitels bij de Kinderboekenweek wordt! Voor dit boek heb ik een techniek ontwikkeld

waarbij ik alleen met drie primaire kleuren werk: magenta, citroengeel, cyaan, plus een klein beetje wit. Die kleuren meng ik pas op het papier.'

Röntgenblik

In haar volgende grote project, *Van honingbij tot hagelslag*, een boek over de herkomst van ons eten, zette ze dat idee voort. Elke tekening maakte ze drie keer, steeds in een andere kleur. Die legde ze pas op de computer over elkaar. Takjes en bladeren krijgen daardoor een speels zeefdrukeffect, alsof de drukgangen net even naast elkaar liggen. 'Mensen vragen vaak: hoe doe je dat met die kleuren, zo op het oog? Blijkbaar heb ik er een soort röntgenblik voor ontwikkeld. Ik gebruik die inkt al zo lang, dat ik precies weet hoe ik het moet verdunnen om de juiste tint te krijgen.'

Autobiografisch beeldverhaal

Intussen werkte ze ook aan een graphic novel voor volwassenen. *Een nieuw woord voor liefde* (2024) werd een autobiografisch beeldverhaal, waarin ze de breuk met de vader van haar kinderen verwerkte. Ze haalt een flinke stapel schriften tevoorschijn die aan het boek voorafgingen. 'Ik merkte dat het hielp om bepaalde situaties en gevoelens vast te kunnen pakken, te kunnen begrijpen en verwerken. Toen ik er een boek van besloot te maken, ging ik er met de ogen van de buitenwereld naar kijken. Dat hielp enorm.' Ze werkt nu aan een nieuw groot project, maar dat is nog helemaal in ontwikkeling. 'Het gaat over hoe wij eigenlijk natuur zijn, het wordt iets met muziek en bewegend beeld. Meer kan ik er nog niet over kwijt.' ●

**Ik wilde
geen
teken-
fabriek
zijn**

Marieke van Ditshuizen (Rotterdam, 1977) deed de hbo-opleiding Vormgeving en communicatie en de studie Sociale wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Haar eerste tekeningen verschenen in *Maartje apenstaartje* (2010) van Burny Bos, bij uitgeverij Leopold. Het jaar daarna verscheen ook haar eerste eigen prentenboek, *Sonnie Boem!*. Ze illustreerde tientallen boeken voor onder meer Ploegsma, Volt, Lannoo en Van Holkema & Warendorf. *Zing, zing, zing de wereld rond* was haar eerste boek bij Querido (2020), een jaar later gevolgd door *Van honingbij tot hagelslag: over al het lekkers dat van planten komt* (Ploegsma, 2021), met tekst van Joël Broekaert. Haar graphic novel *Een nieuw woord voor liefde. Een graphic memoir over vallen en opstaan na een scheiding* (2024) verscheen bij Nijgh & Van Ditmar.

Een multitaskend brein

Hoe stimuleert het lezen eigenlijk kritisch denken? En waarom lukt je dat het beste als je van papier leest? Daarover spreekt de befaamde Amerikaanse neurowetenschapper **Maryanne Wolf** in haar keynote tijdens **Lezen Centraal** op 8 april.

Tekst Maarten Dessing

Natuurlijk draagt lezen bij aan kritisch denken. Een lezer neemt relevante informatie tot zich, weegt de waarde van alle bronnen en komt zelfstandig tot een oordeel. Maar die vaardigheid is niet zomaar aangeleerd. Een kind dat in groep drie zijn eerste leesboekje uit heeft, kan dit niet. Dus hoe werkt het eigenlijk? En hoe moet je de vaardigheid behouden? Daar heeft Maryanne Wolf (1946) al haar hele leven onderzoek naar gedaan, boeken over geschreven en lezingen over gegeven.

Als neurowetenschapper richtte ze zich op stoornissen in het brein waardoor mensen niet goed in staat zijn om te lezen. Denk aan dyslexie. Maar haar

grootste roem vergaarde ze met onderzoek naar het normale proces van lezen in gezonde hersenen. Haar boeken *Proust and the Squid*, *The Story and Science of the Reading Brain* (2007) en *Reader Come Home. The Reading Brain in a Digital World* (2018) werden in tientallen talen vertaald – zij het niet in het Nederlands.

‘Als iemand een nieuwe cognitieve functie leert zoals lezen,’ doceert ze via een videoverbinding vanuit haar huis in Californië, ‘worden in de hersenen genetisch geprogrammeerde processen met elkaar verbonden en nieuwe netwerken gecreëerd. Het verbindt zicht – het zien van de letters – met taal. Maar ook met de klank van lettergre-

pen, de betekenis van woorden, de context die dat oproept, de aandacht waarmee je leest. Het is ongelooflijk complex.’

En hoe meer je leest, hoe complexer het wordt. ‘Als je net begint met lezen, ben je alleen aan het decoderen. Het eerste netwerk verbindt aandacht, zicht, taal en betekenis met elkaar. Meer niet. Maar in de loop der tijd legt dat ene netwerk steeds meer verbindingen, tot uiteindelijk je hele brein wordt geactiveerd tijdens het lezen. Het spreekt je creativiteit aan. Het activeert je achtergrondkennis. Het zet, minstens zo belangrijk, je gevoelens aan.’

Zo ontwikkelt lezen ook je vaardigheid om te denken. ‘Eerst neem je alleen informatie op. Maar als je meer kennis hebt vergaard, kun je ook conclusies trekken uit die informatie – bijvoorbeeld door een analogie met wat je al weet. Dit gaat door tot je in feite een interactief brein hebt, dat zich onafgebroken vragen stelt over de tekst die het leest. Wat is het motief van deze schrijver? Wat probeert die mij te laten doen of denken? Word ik misschien gemani-puleerd?’

Tegelijkertijd verplaatst een lezer zich in het perspectief van een ander. ‘Je betreedt als het ware de ruimte van een personage, in geval van fictie, of een ander mens van vlees en bloed, in geval van non-fictie. Zo kun je in een historische roman zelf in een ander tijdperk leven met alle invloeden die daarbij horen. Empathie, noem ik dat. Je verplaatst je in de gedachten en gevoelens van iemand anders en verruimt zo je eigen perspectief op de wereld.’

“
**In die
milliseconden
vindt het kritisch
denken plaats**

COLUMN

Marte Jongbloed heeft de toneelacademie, de pabo en een universitaire master in jeugdliteratuur afgerond. Ze werkt als docent taal en jeugdliteratuur op de academische pabo van Hogeschool Leiden, is lid van de landelijke Kennistafel Effectief Lesonderwijs en schrijft jeugdboeken voor alle leeftijden. Dit najaar verschijnt *Waar blijft de admiraal*, een novelle over Michiel de Ruyter. martejongbloed.nl

Dát is kritisch denken, legt Wolf uit: de combinatie van een voldoende met achtergrondkennis gevuld brein, een interactief brein dat zich vragen stelt over de tekst én een empathisch brein dat de wereld vanuit de blik van een ander bekijkt. 'Het bezit van dat vermogen om "diep" te lezen is essentieel in deze tijd. Nu meer dan ooit wordt geprobeerd om onze gedachten te beïnvloeden, moet je de vaardigheid hebben om het waarheidsgehalte van wat je leest te kunnen beoordelen.'

Helaas stimuleert het bombardement aan informatie waaraan mensen dagelijks worden blootgesteld door een urenlang verblijf online, oppervlakkig lezen. 'De specifieke kenmerken van het scherm stimuleren mensen om zo snel mogelijk naar het einde te scrollen. Met als gevolg dat je alleen informatie vergaart en het netwerk in je hersenen kortsluit, waardoor je terugvalt op die basisvaardigheid van een kind: decoderen, begrijpen wat er staat en verder niets.'

Het kán wel, kritisch lezen op een laptop of smartphone, voegt Wolf eraan toe. Maar alleen als je bewust de beslissing neemt dat te doen. 'Bij lezen van papier weet je altijd precies hoeveel je nog moet lezen. Dat zorgt voor rust en dus voor een heel kleine vertraging. In die milliseconden ruimte vindt het kritisch denken plaats. Bij digitaal lezen moet je die ruimte zelf creëren. Maar dat kun je alleen als je ooit "diep lezen" hebt geleerd. Anders lukt je dat niet.'

De dominantie van schermen roept dan onmiddellijk sombere gedachten op. Maar dáár heeft Wolf geen last van. Eerder het tegendeel – juist omdat haar boodschap wordt gehoord is ze optimistisch. 'Toen de BBC begin dit jaar een campagne voor het belang van leesvaardigheid startte, werd een interview met mij binnen een week twee miljoen keer bekeken. Mensen, zeker in Europa, tonen zich dus erg bewust van het probleem en zijn bereid het tij te willen keren.' ●

Vakoverstijgend lezen is écht lezen

Als invalleerkracht gaf ik in groep zeven een les begrijpend lezen. De teksten werden uitgedeeld. Binnen drie minuten riep een jongen: 'Klaar!' Hij hield zijn blad omhoog. Ik zag geen tekst meer, maar alleen blauw, roze, groen en geel. De hele klas had tussenkopjes, signaalwoorden, werkwoorden en tijdsbepalingen een eigen kleur gegeven.

'Waar gaat de tekst over?' vroeg ik.

'Over trampolinespringen,' klonk het.

Er kwam inderdaad een trampoline in voor. Maar de tekst ging over een verwoestende orkaan die een trampoline uit een tuin had weggeblazen. De opdracht was goed uitgevoerd, maar er was niet echt gelezen.

“Tekstbegrip ontstaat niet door het toepassen van trucjes

Leerlingen kunnen na wat training vragen beantwoorden, zonder te begrijpen wat ze lezen. Neem deze bewust absurde zin:

Hoewel de ornithologische migratiepatronen van de passeriformes fluctueerden door klimatologische anomalieën, bleef hun foerageergedrag onveranderd.

Vraag: Wat veranderde er niet?

Antwoord: Hun foerageergedrag.

Waarschijnlijk wordt er niets van begrepen,

maar leerlingen kunnen antwoorden door het woord 'hoewel' samen met een komma te herkennen en een strategie toe te passen.

Dit laat zien waarom tekstbegrip niet ontstaat door het toepassen van trucjes. Door juist tijdens geschiedenis, aardrijkskunde, natuur of burgerschap veel te lezen, samen na te denken, te praten en te schrijven over die teksten, bouwen leerlingen kennis en woordenschat op en werken ze écht aan begrijpend lezen. Het project 'Vakoverstijgend lezen' van de Schrijvers van de Ronde Tafel, in samenwerking met pabodocenten van Hogeschool Leiden, sluit daar prachtig bij aan. Het uitgangspunt is eenvoudig: gebruik rijke jeugdliteratuur binnen de zaakvakken en ga samen op zoek naar betekenis. De korte verhalen en lessuggesties binnen dit project zijn gratis te downloaden en kunnen worden gebruikt om lessen mee te verrijken. Dat scheelt tijd want begrijpend lezen kan als apart vak uit het rooster verdwijnen.

Hoewel ik hoop dat kinderen uiteindelijk ook dikke boeken gaan lezen, schrijf ik bewust historische novellen. Leerkrachten die slechts vijftien minuten per dag voorlezen, hebben ze binnen twee weken uit. Het zijn spannende verhalen bij de Canon van Nederland. *Gevaarlijk water* brengt de watersnoodramp van 1953 dichtbij. *1300 bommen in 13 minuten* laat het bombardement op Rotterdam van 14 mei 1940 zien door de ogen van een dertienjarige jongen. Begrijpend lezen is belangrijk. Het is zelfs zo belangrijk dat het geen los vak moet zijn, maar thuishoort bij alle andere vakken. Pas dan leren kinderen niet hoe ze antwoorden moeten puzzelen, maar hoe ze betekenis bouwen. En dat is pas écht lezen.

bit.ly/46cAWOS

AGENDA

MAART

11-22 MRT

Boekenweek hebban.nl

Het thema van de Boekenweek is 'Mijn generatie'. Op 22 maart bezoek je gratis een van de deelnemende musea op vertoon van het Boekenweekgeschenk.

23 MRT- 3 APR

Literatour deschrijverscentrale.nl

Twintig schrijvers toeren langs honderd vo- en mbo-scholen in Nederland.

24 MRT

Prijsuitreiking de Boon

De Boon voor kinder- en jeugdliteratuur en de Boon voor fictie en non-fictie worden bekendgemaakt in de schouwburg van het Cultuurcentrum Mechelen.

25 MRT

Slotdag De Inkttaap inktaap.nl

De slotdag van de literaire jongerenprijs heeft drie edities. Op woensdag 18 maart verzamelen de jongerenjury's zich in Bibliotheek Utrecht. Op 25 maart in De Doelen in Rotterdam.

30 MRT

Start stemperiode Nationale Mediatheek Trofee 2026 springlezend.nl/mediatheek

Wat is de beste schoolbibliotheek van Nederland? Stem mee en bepaal wie € 1000 aan nieuwe boeken wint.

APRIL

Maand van de Filosofie

maandvande filosofie.nl

Het thema van 2026 is 'Ken onszelf'. Met de uitreiking van de Socratesbeker voor het meest prikkelende filosofieboek van het afgelopen jaar (op 8 april) en de Ludoq aan het beste filosofische jeugdboek (in de Week van de Kinderfilosofie van 11-19 april).

8 APR

Lezen Centraal in het Beatrix Theater Utrecht lezen.nl

Met als thema 'Lezen is denken' een congres over kritische geletterdheid: identiteit en cultuur, digitale geletterdheid en burgerschap. Kun je er niet bij zijn, geniet dan van een uitzending Springlezend Live, of een van de nieuwe podcasts.

10-17 APR

Media Ukkie Dagen mediawijsheid.nl

11 APR

Prijsuitreiking Woutertje Pieterse Prijs op Radio 1 in De Kindertaalstaat woutertjepieterseprijs.nl

13 APR

Uitreiking Gouden Ganzenveer aan Gershwyn Bonevacía goudenganzenveer.nl

MEI

13 MEI

Annie M.G. Schmidtlezing in het Literatuurmuseum in Den Haag literatuurmuseum.nl

13 MEI

Bekendmaking winnaars van de Kinderjury kinderjury.nl

19 MEI

Landelijke finale van De Nationale Voorleeswedstrijd denationalevoorleeswedstrijd.nl

Twaalf provinciewinnaars strijden in Utrecht om de felbegeerde titel.

21 MEI

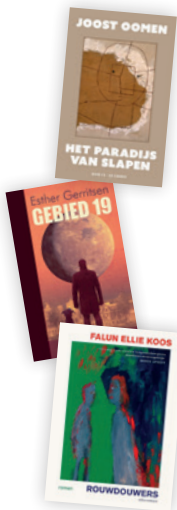
Uitreiking van de P.C. Hooft-prijs voor beschouwend proza aan Anja Meulenbelt literatuurmuseum.nl

22 MEI

Start Geef een prentenboek cadeau geefeenboekcadeau.nl

31 MEI

Het Mooie Kinderboekenfestival in de Tolhuistuin in Amsterdam kinderboekenfestival.nl

SPRINGLEZEND LIVE

Live talkshows voor vo en po

Lezen is Denken

LEZEN CENTRAAL

Springlezend in het voortgezet onderwijs

Presentatie: **DAPHNE ACOCA**

Met: **MARIE-JOSÉ KLAVER, KOEN VAN BRUSSEL, KARIN BENNINK**

Hoe helpt literatuur je leerlingen praten over de uitdagingen van nu en de toekomst? Wat is de kracht van literatuur in een wereld van chaos, geweld, desinformatie, AI en dictatuur? En hoe helpt het je leerlingen niet zozeer antwoorden te vinden, maar betere vragen te stellen?

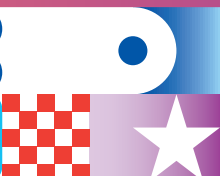
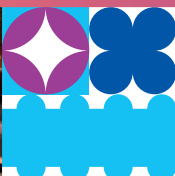
Springlezend in het primair onderwijs

Presentatie: **ANGELA ESAJAS en MEESTER ERWIN**

Met: **MARIT TÖRNQVIST, JEMIMA VAN DER THOLEN en JUDITH VAN ERP**

Hoe laat je kinderen uitgroeien tot beginnende kritische burgers en hoe maak je, door te lezen en praten, thema's als 'uitsluiting' of 'klimaat' bespreekbaar? Door kinderen te stimuleren om vragen te stellen, een van hun grootste talenten, en jeugdliteratuur daarbij als uitgangspunt te nemen.

Kijk live tijdens Lezen Centraal op 8 april en daarna via Springlezend.nl/live
Je hele klas springlezend met de lesteps en inspiratie van Springlezend

Steun tijdschrift Lezen met een vrijwillige bijdrage van €15,- per jaar

Zo kunnen wij het blad blijven maken! Alvast bedankt voor uw medewerking.

Hoe kunt u bijdragen?:

Maak **€15,-** of meer over naar rekeningnummer: **NL71 ABNA 0106 1306 68** onder vermelding van Tijdschrift Lezen.

Of scan deze QR-code voor betaling.

